

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**МЕТОДИЧНА КОМІСІЯ ВИКЛАДАЧІВ
ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

МАТЕРІАЛИ

**У ОБЛАСНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР СТАНУ ФІНАНСІВ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ»**

13 листопада 2025 року

Одеса-2025

УДК 330 +340
ББК 65+67

Європейський вектор стану фінансів та оподаткування в сучасних умовах розвитку економіки: Матеріали V Обласної науково-практичної студентської конференції, 13 листопада 2025р. Одеса. ОТЕФК, 2025. 67 с.

Рекомендовано до друку Педагогічною радою Одеського торговельно-економічного фахового коледжу (Протокол № 3 від 19.11.2025р.)

Для здобувачів освіти економічних спеціальностей закладів фахової передвищої та вищої освіти.

Укладач: голова циклової комісії фінансово-економічних дисциплін, викладач-методист Одеського торговельно-економічного фахового коледжу Олена РОТАРЬ

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції з незначною загальною правкою укладача

Організаційний комітет конференції:

Голова організаційного комітету:

Єна Л.М. - голова методичної комісії викладачів економіки і фінансів ЗФПО Одеської області, спеціаліст вищої категорії Одеського фахового коледжу економіки, права та готельно-ресторанного бізнесу

Заступник голови організаційного комітету:

Гура О.Л. – директор Одеського торговельно-економічного фахового коледжу, кандидат економічних наук, доцент

Секретар конференції – *Ротарь О.М.*, голова циклової комісії фінансово-економічних дисциплін Одеського торговельно-економічного фахового коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Члени організаційного комітету:

Борзенкова О.Д. - заступник директора з навчальної роботи Одеського торговельно-економічного фахового коледжу, кандидат економічних наук

Сергієнко Л.К. – викладач циклової комісії фінансово-економічних дисциплін Одеського торговельно-економічного фахового коледжу, кандидат економічних наук, доцент

Малікова І.П. – старший викладач циклової комісії фінансово-економічних дисциплін Одеського торговельно-економічного фахового коледжу

Банташ А.М. – викладач циклової комісії фінансово-економічних дисциплін Одеського торговельно-економічного фахового коледжу, кандидат економічних наук

ЗМІСТ

<i>РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН В РИНКОВИХ УМОВАХ</i>		
Старовойтова Д.С.	Контроль і відкритість банківської звітності у взаємодії з Національним банком України	5
Полторян С.	Трансформація банківської звітності в умовах цифровізації: переваги, ризики та тенденції розвитку	7
Старовойтова Д.С.	Державний борг та його вплив на економіку країни	10
Лозинська Н.	Розвиток фінансових відносин в Україні: етапи та сучасні виклики	12
Сотникова А. Матрос Д.	Стратегія комерційних банків України в період воєнного стану	15
Шкуро О. Д. Стеценко І. Ю.	Основні показники банківської Системи України	17
Бойчук К.О.	Підприємництво майбутнього: поєднання прибутку, етики. Соціальне підприємство	20
Пристайко Ю.В.	Система страхового захисту військовослужбовців в Україні	21
Вихватенко Є. Кириченко Н.	Стійкість фінансового сектору економіки України у воєнний час	23
Тидюк В. В.	Страховання від воєнних ризиків	26
Шевчук В. Є.	Фінансова стійкість страховиків життя: гармонізація з ЄС та виклики воєнного часу	28
Тидюк В. В.	Аналіз показників державного боргу та боргової безпеки України	30
<i>ПОДАТКИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ КРАЇНИ</i>		
Бучковська В. Попатенко К.	Податки в Україні у воєнний період: зміни та перспективи	34
Кузьмін Ю. М.	Роль державного податкового менеджменту у формуванні доходів бюджетів	38

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА БІЗНЕСУ

Болтовська К. Г.	Управління якістю, як ключовий чинник конкурентоспроможності підприємства	41
Родінов Б.	Шлях товару: як економіка перетворює його на вантаж	43
Калинку А. М.	Оптимізація витрат закладів ресторанного господарства в сучасних економічних умовах	46
Мирошниченко Д.В.	Сучасні мобільні технології як основа маркетингової взаємодії із клієнтами	49
Гресь А. О. Магдич О. А.	Менеджмент інвестиційної діяльності як фактор економічного зростання підприємства	51
Коровкін І. О.	Поведенчі фінанси: вплив емоцій на прийняття інвестиційних рішень	53
Ніколаєнко С. Шиманська А.	Шляхи підвищення фінансових результатів підприємств готельного господарства	55
Псядло А.В. Єгурнова Д.А.	Місцеві податки та збори в сучасних умовах розвитку економіки	57
Шевчук В. Є.	Антикризовий менеджмент: стратегія забезпечення операційної стійкості українських підприємств	60

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСАХ

Пейко Н.	Фінтех-технології у формуванні нової архітектури фінансово-кредитних відносин	63
Шевчук В. Є.	Цифрова трансформація бухгалтерського обліку комерційних банків України: роль інформаційних технологій у стандартизації документообігу та формуванні електронної звітності	65

РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН В РИНКОВИХ УМОВАХ

Старовойтова Д.С.

Здобувачка освіти 3 курсу

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії, доктор філософії (PhD)

Банташ А.М.

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

КОНТРОЛЬ І ВІДКРИТІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ У ВЗАЄМОДІІ З НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ

Після початку повномасштабної агресії вимоги до прозорості банківської звітності та оперативності подання даних зросли. Національний банк України (НБУ) відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності, тому якість і своєчасність звітності банків є основою для прийняття оперативних регуляторних рішень, моніторингу ризиків і захисту інтересів вкладників. Окрім традиційних регуляторних вимог, за останні роки з'являються додаткові вимоги щодо швидких статистичних даних (щоденних і щомісячних файлів), довідників і уніфікованих форматів подання інформації [1].

НБУ отримує від банків набори статистичних файлів, які згруповані за напрямками: дані про залишки та обороти на рахунках (щоденні/місячні), інформація про цінні папери, кредитний портфель, резерви, валютні операції тощо. Частина файлів — щоденні (наприклад, дані про залишки на рахунках), інші — щомісячні або кварталні. НБУ також публікує довідники параметрів і уніфіковані формати, що забезпечують стандартизоване формування показників. Така деталізація дозволяє регулятору проводити оперативний моніторинг ліквідності, платежів і ризиків [2].

Правила організації статистичної звітності визначають порядок підписання, подання і відповідальності за достовірність даних. НБУ застосовує автоматизовані валідаційні перевірки (логічні контрольні співвідношення), а також порівняльний аналіз (cross-check) з іншими джерелами (платіжною статистикою, реєстрами тощо). Регулярні звірки і уточнюючі запити до банків зменшують ризик систематичної похибки, але потребують значних ресурсів як від регулятора, так і від самих установ [3].

Проблеми прозорості та виклики:

1. Велика кількість та частота файлів. Для невеликих банків операційна собівартість підготовки щоденної та щомісячної звітності зростає. Це може створювати ризики затримок або формального заповнення [4].

2. Стандартизація і трактування показників. Різне тлумачення статей (наприклад, класифікація кредитних ризиків, операцій із цінними паперами) породжує невідповідності у звітності. НБУ надає довідники, але їхня імплементація потребує часу [5].

3. Адаптація під особливі періоди. В умовах воєнного стану НБУ запровадив спеціальні правила подання звітності та тимчасові зміни у формуванні показників, що ускладнює порівнянність даних у часі [6].

4. Залежність від ІТ-систем. Якість даних сильно залежить від внутрішніх ІТ- та облікових систем банків; недостатня автоматизація підвищує ймовірність людської помилки [7].

Оперативна і якісна звітність підвищує прозорість ринку: регулятор може швидше реагувати на ризики, ринок — коректніше оцінювати ліквідність і стійкість установ. Публічні звіти НБУ (наприклад, звіт про фінансову стабільність) використовують агреговані дані для інформування суспільства й учасників ринку, що зміцнює довіру. Водночас недостатня деталізація або затримки в оприлюдненні можуть викликати спекуляції та непорозуміння щодо реального стану банківської системи [8].

Основними рекомендаціями щодо підвищення прозорості та ефективності контролю є наступні:

1. Уніфікація та спрощення форм звітності там, де це можливо. Провести ревізію набору шаблонів (в частині не надто критичних для моніторингу), залишивши ключові оперативні показники. Це знизить навантаження на банки і зменшить ризик помилок.

2. Поступове впровадження API-інтеграції для автоматичної подачі даних. Перехід від файлів до стандартизованих API зменшить ручну обробку та пришвидшить валідацію. (НБУ вже розглядає ініціативи цифровізації та open-banking) [9].

3. Посилення методологічних довідників і навчання для банківських аналітиків. Чіткіші інструкції, приклади заповнення та семінари допоможуть уніфікувати трактування показників.

4. Покращення публічної аналітики НБУ. Регулярні агреговані звіти з пояснювальною аналітикою допоможуть ринку краще інтерпретувати дані й знизити інформаційну асиметрію.

5. Адаптивні правила на періоди надзвичайних умов. Визначити мінімально необхідний набір даних у «особливих періодах», щоб не втратити контроль і одночасно знизити адміністративне навантаження на банки [10].

Звітність банків перед НБУ — ключовий інструмент забезпечення фінансової стійкості, прозорості та ефективного нагляду. НБУ вже має розгалужену структуру статистичної звітності, довідники та механізми перевірки, але існують операційні та методологічні виклики, які потребують подальшого врегулювання. Розвиток цифрової інтеграції, уніфікація шаблонів та покращення методологічних інструментів дозволять підвищити якість даних і знизити витрати банків на підготовку звітності, що в довгостроковій перспективі підвищить прозорість і довіру до сектору.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України.

URL:https://bank.gov.ua/ua/legislation/Regulation_Accounting (дата звернення 01.11.2025).

2. Міністерство фінансів України. Методичні рекомендації щодо складання фінансової звітності банками. URL: <https://mof.gov.ua> (дата звернення 01.11.2025).

3. Гаврилішин В. І., Сопко В. В. Бухгалтерський облік у банках: навчальний посібник. - К.: КНЕУ, 2020. (с. 412) (дата звернення 01.11.2025).

4. Пархоменко В. М. Облік у комерційних банках: навчальний посібник. — Львів: «Новий Світ-2000», 2022. (с. 296) (дата звернення 01.11.2025).

5. Економічна правда. Розділ «Фінанси та банківська діяльність». URL:<https://www.epravda.com.ua> (дата звернення 01.11.2025).

6. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). URL:<https://mof.gov.ua/uk/msfz> (дата звернення 01.11.2025).

7. Кузнєцова Л. В. Фінансова звітність банків: теорія і практика. -Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. (с. 328) (дата звернення 01.11.2025).

8. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 01.11.2025).

9. Національний банк України. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України. URL:<https://bank.gov.ua> (дата звернення 01.11.2025).

10. Облік і звітність у банківських установах України: навчальні матеріали. URL: <https://buklib.net/books/36718> (дата звернення 01.11.2025).

Полторян С.

Здобувач освіти 3 курсу групи ФБС9

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії, доктор філософії (PhD)

Банташ А.М.

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ПЕРЕВАГИ, РИЗИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Електронна звітність у банківській сфері – це система подання, обробки та зберігання фінансових і статистичних звітів у цифровому форматі із застосуванням спеціалізованих програмних рішень. Її впровадження стало невід’ємною частиною процесу цифрової трансформації банківської системи України. Сьогодні банківські установи дедалі активніше переходять на електронну форму звітності, що зумовлено зростанням обсягів інформації, необхідністю оперативного аналізу даних і дотриманням вимог Національного банку України (НБУ) та міжнародних стандартів.

Актуальність теми зумовлена тим, що цифровізація фінансового сектору України є ключовим напрямом його розвитку. Електронна звітність не лише підвищує ефективність роботи банків, а й сприяє прозорості фінансових операцій[1].

На світовому рівні електронна звітність давно стала стандартом фінансової прозорості. У країнах Європейського Союзу та США активно використовується XBRL (eXtensible Business Reporting Language) – універсальний формат для обміну фінансовими даними, який дозволяє автоматизувати процеси звітності, аналітики й аудиту. Європейський центральний банк (ЄЦБ) з 2014 року вимагає подання банками статистичних і регуляторних звітів саме у форматі XBRL, що забезпечує сумісність між національними системами звітності держав-членів ЄС.

Україна поступово адаптує цю міжнародну практику. Національний банк України уже анонсував перехід на XBRL-формат для фінансової звітності банків у рамках гармонізації зі стандартами ЄС. Такий підхід сприятиме інтеграції української банківської системи до європейського фінансового простору та підвищить рівень автоматизації й прозорості даних.

Крім того, міжнародні організації, такі як Базельський комітет з банківського нагляду та Європейське банківське управління (ЕВА), розробляють спільні стандарти для цифрової звітності, що передбачають використання єдиних структур даних і форматів обміну інформацією. Це дає змогу швидше обробляти інформацію, зменшувати адміністративне навантаження на банки та посилювати контроль з боку регуляторів.

Впровадження електронної звітності надало українським банкам низку переваг. По-перше, скорочується час підготовки та подання звітів, оскільки автоматизовані системи дозволяють миттєво формувати необхідні дані. Це зменшує адміністративні витрати банків і мінімізує людський фактор. По-друге, підвищується точність і достовірність звітів – сучасні програмні комплекси автоматично перевіряють дані на логічну та арифметичну узгодженість. По-третє, забезпечується оперативний доступ до фінансової інформації, що дає змогу банкам ефективніше аналізувати ризики, ліквідність і прибутковість. Крім того, електронна звітність надає можливість у реальному часі здійснювати моніторинг фінансового стану установ[2].

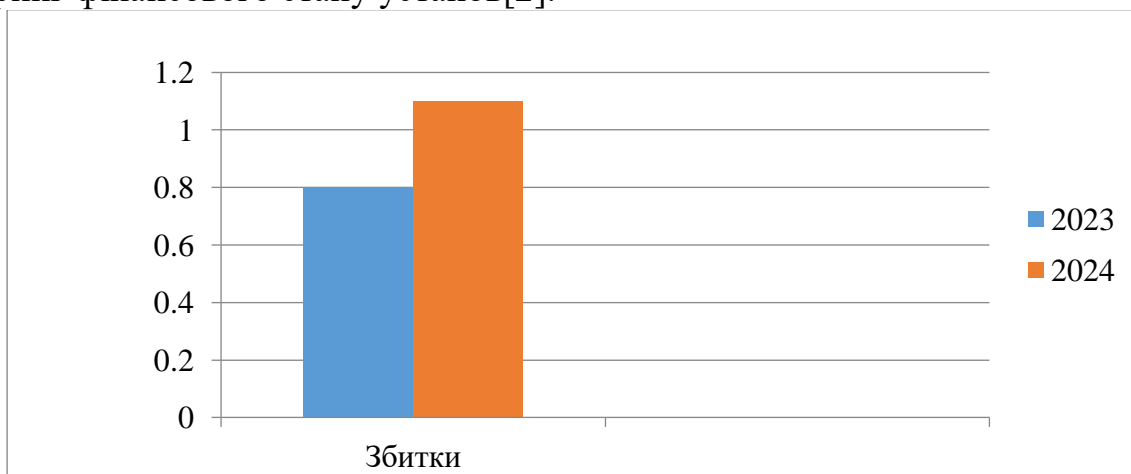

Рис.1 Зростання збитків від шахрайських операцій із платіжними картками.

Але виникають суттєві ризики та проблеми, пов'язані з інформаційною безпекою та технічними аспектами. В Україні спостерігається зростання збитків від шахрайських операцій із платіжними картками: у 2024 році сума збитків склала 1,1 млрд грн — зростання на 37 % порівняно з 2023 роком (рис.1.).

Більшість таких шахрайських операцій відбувається через Інтернет(83%), що підкреслює вразливість цифрових каналів[3].

Прикладом конкретної політики безпеки є Universal Bank. Він має Політику інформаційної безпеки, у якій передбачено моніторинг активів і захист каналів передачі даних [4].

Перспективи розвитку електронної звітності у банках України визначаються активним впровадженням сучасних технологій, оновленням нормативних вимог та прагненням банківської системи. У межах реалізації стратегії FinTech 2025, проголошеної Національним банком України, цифровізація фінансового сектору розглядається як один із ключових напрямів модернізації. Вона сприяє створенню більш відкритої та конкурентоспроможної фінансової екосистеми, у якій електронна звітність посідає центральне місце[5].

Національний банк постійно вдосконалює регуляторні вимоги у цій сфері. Зокрема, вже підготовлено зміни до правил організації статистичної звітності, які передбачають оновлення форм, впровадження нових показників та вдосконалення форматів подання інформації. Очікується, що ці нововведення сприятимуть підвищенню точності, швидкості та автоматизації процесів обміну даними між банками та регулятором[6].

Особливу увагу приділяють питанням інформаційної безпеки- саме від рівня захисту даних залежить довіра клієнтів і стабільність фінансової системи. У майбутньому все більшого значення набуватиме впровадження міжнародних стандартів а також посилення контролю з боку НБУ за станом кіберзахисту банків. Водночас необхідним залишається постійне навчання персоналу з кібергігієни та інформаційної грамотності, адже навіть найсучасніші технології не можуть повністю усунути людський фактор[7].

Електронна звітність сьогодні є не лише інструментом оптимізації внутрішніх процесів банку, а й важливим елементом управління фінансовою стабільністю всієї банківської системи України. Вона сприяє швидкому обміну інформацією, зниженню операційних витрат, покращенню якості контролю та забезпеченню більшої прозорості у взаємовідносинах між банками, державними органами та клієнтами. Проте ефективність електронної звітності наряду залежить від здатності банків адаптувати свої технологічні рішення до нових вимог, підтримувати високу якість даних і забезпечувати безпеку обробки інформації[8].

Список використаних джерел:

1. Електронні технології звітування як передумова аналізу та контролю фінансової звітності. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/elektronni-tehnologii-zvituvannya-yaq-peredumova-analizu-ta-kontrolyu-finansovoi-zvitnosti.html> (дата звернення: 20.10.2025).
2. Електронний документообіг у банках: можливості системи, переваги, впровадження URL: <https://inbase.com.ua/elektronnyj-dokumentoobig-u-bankah-mozhlyvosti-systemy-perevagy-vprovadzhennya/> (дата звернення: 20.10.2025).

3. Кількість випадків шахрайства з картками знизилася, збитки за ними – зросли URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kilkist-vipadkiv-shahraystva-z-kartkami-znizilasya-zbitki-za-nimi--zrosli> (дата звернення: 21.10.2025).

4. Політика інформаційної безпеки/кібербезпеки АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» URL: <https://www.universalbank.com.ua/storage/app/uploads/public/687/7c8/17b/6877c817bfd45023391542.pdf> (дата звернення: 21.10.2025).

5. Розвиток фінтеху в Україні URL : <https://bank.gov.ua/ua/about/development-strategy/fintech2025> (дата звернення: 19.10.2025).

6. Зміни у статистичній звітності у 2026 році: що варто знати респондентам URL: <https://7eminar.ua/news/12073-zmini-u-statisticnii-zvitnosti-u-2026-roci-shho-varto-znati> (дата звернення: 21.10.2025).

7. Кіберзахист банківської системи України має посилитися: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kiberzahist-bankivskoyi-sistemi-ukrayini-maye-posilitisya-12738> (дата звернення: 20.10.2025).

8. Вплив цифровізації на ефективність фінансового управління в українських банках: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/557> (дата звернення: 19.10.2025).

Старовойтова Д.С.

Здобувачка освіти 3 курсу

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Малікова І.П.

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Державний борг виступає важливою складовою ринкової економіки. Сьогодні важко знайти державу, яка була б спроможна обходитися без запозичень. Використання державою позик зумовлено нестачею власних фінансових ресурсів, необхідних для фінансування державного бюджету [1, с. 33]. Державний борг відіграє роль регулятора економіки країни, виступаючи важливим інструментом фіскальної та монетарної політики. Він використовується державою для фінансування дефіциту бюджету та реалізації економічних і соціальних програм, коли власних фінансових ресурсів недостатньо.

Державний борг та управління ним впливають на економіку за кількома напрямками: По-перше, з його допомогою стимулюється ділова активність у країні. По-друге, короткострокові папери боргу є ефективним засобом оперативного регулювання кредитної політики комерційних банків і на цій основі – загального обсягу грошової маси. До державного внутрішнього боргу звичайно зараховують боргові зобов'язання уряду, органів державної влади, муніципалітетів, а також боргові зобов'язання з безумовною державною гарантією. Такі зобов'язання приносять їх власникам певний, як правило фіксований, прибуток [2].

Виникнення державного боргу насамперед пов'язано із недостатньою кількістю коштів у бюджеті держави, які потрібні для виконання основних її функцій: забезпечення економічної стабільності, забезпечення обороноздатності країни та національної безпеки, проведення міжнародної, соціальної та екологічної та інших політик. Тому державі необхідно залучати додаткові фінансові ресурси з метою покриття видатків на забезпечення виконання своїх функцій.

Основними причинами виникнення і зростання боргу держави є:

- хронічний дефіцит державного бюджету країни;
- перевищення темпів зростання державних видатків над темпами зростання державних доходів;
- фіскальна політика – що спрямована на зменшення податкового навантаження, що не викликає за собою скорочення державних витрат;
- автоматичні стабілізатори – як правило, це циклічне зменшення податкових надходжень та збільшення соціальних трансфертів під час економічної кризи [3].

Державний борг є важливим інструментом регулювання економіки, однак його надмірне зростання може створювати суттєві ризики для фінансової стабільності країни. Протягом усіх років незалежності нашої країни проблема збільшення державного боргу тільки загострювалась, і на сьогоднішній день вважається однією із найактуальніших у сфері забезпечення фінансової безпеки країни [4, с. 260].

Таблиця 1

Динаміка державного та гарантованого державного боргу України за 2017-2024 р, млрд. грн.

Вид боргу на кінець року	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Загальний борг	2141,7	2168,6	1998,3	2551,9	2671,8	4071,7	5519,5	6981,0
в том числі зовнішній борг	1375,0	1397,2	1159,2	1518,9	1560,2	2611,0	3863,0	5048,5
внутрішній борг	766,7	771,4	839,1	1033,0	1111,6	1460,7	1656,5	1932,5

Побудовано автором на основі [5]

Аналізуючи наведені показники державного боргу, які містяться в таблиці 1, варто відмітити, що порівняно з 2018 роком у 2019 році загальний борг зменшився. Але враховуючи пандемію COVID-19 у 2020 році державний борг вже збільшився, у 2021 році борг порівняно з попереднім також збільшився, у 2022 році у зв'язку з кризовим становищем у країні, а саме початком війни, яку розпочала російська федерація – державний борг почав зростати все більше.

Наразі українська економіка працює в умовах війни, а підтримання боргових зобов'язань створює державі додаткові обтяження на державний

бюджет. Величезні розміри зовнішніх та внутрішніх боргових зобов'язань, витрати на їхнє обслуговування та вплив війни на економічну ситуацію в країні вимагають нових підходів до управління державним боргом в умовах воєнного стану [4, с. 260].

Для забезпечення стійкого економічного розвитку Україні необхідно підвищувати ефективність використання запозичених коштів, удосконалювати систему управління державним боргом і проводити збалансовану бюджетну політику. Лише за таких умов державний борг може стати не загрозою, а інструментом економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Подаков Є.С. Державний борг України 2024: сучасний стан та вплив на економіку країни. *Трансформаційна економіка*. 2024 . Вип. 4 (09). С. 32-35
2. Розвиток грошового фінансового ринку: роль державного внутрішнього боргу. URL: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18593/ (дата звернення: 05.11.2025)
3. Юрій С. М. Фактори впливу на державний борг України. Вісник Мукачівського державного університету. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/120.pdf (дата звернення: 05.11.2025)
4. Гарбінська-Руденко А.В., Лямзіна О.В. Поняття та значення державного боргу України в умовах воєнного стану. Електронне наукове видання: *Аналітично-порівняльне правознавство*. С. 259-263
5. Офіційний сайт Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (дата звернення: 05.11.2025)

Лозинська Н.

здобувач освіти III курсу

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії **Новікова В.О.**

викладач I категорії **Сагайдак К.В.**

Відокремлений структурний підрозділ «Ананьївський

аграрно-економічний фаховий коледж

Уманського національного університету»

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ: ЕТАПИ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Фінансові відносини – це система економічних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням фондів грошових коштів на всіх рівнях економіки (держава, підприємства, домогосподарства) [1]. Розвиток цих відносин в Україні з моменту здобуття незалежності пройшов складний шлях, що характеризувався трансформаційними процесами, кризами, реформами та впливом зовнішніх чинників.

Розвиток фінансових відносин в Україні можна умовно поділити на кілька важливих періодів, кожен з яких формував сучасну фінансову систему:

1. Етап становлення (1991–1996)

- Створення національної фінансової системи: Запровадження національної валюти — гривні (1996 р.), створення самостійної банківської системи та Національного банку України (НБУ) як центрального регулятора.
- Інституційне формування: Формування основ бюджетної системи, податкових органів, казначейства.
- Проблеми: Гіперінфляція, фінансова нестабільність, високий рівень тіньової економіки, слабкість фінансового ринку.

2. Етап криз та системних реформ (1997–2007)

- Податкова та бюджетна реформи: Спроби стабілізації державних фінансів, прийняття перших редакцій Бюджетного кодексу та створення основи для Податкового кодексу.
- Розвиток банківського сектору: Прихід іноземного капіталу, зростання обсягів кредитування (особливо іпотечного).
- Формування фінансового ринку: Поява інститутів спільного інвестування, активізація фондового ринку (хоча він залишався невеликим).
- Виклики: Вплив азійської та російської фінансових криз 1998 року.

3. Етап фінансової глобалізації та регуляторного посилення (2008–2021)

- Глобальна фінансова криза 2008-2009: Виявила системні проблеми банківського сектору (висока доларизація, неякісні кредити).
- Реформи після Революції Гідності (2014):
 - Очищення банківського сектору: Ліквідація близько 100 неплатоспроможних банків, посилення вимог до капіталу та прозорості.
 - Фінансова децентралізація: Реформа, що надала місцевим бюджетам більше фінансових ресурсів та повноважень (зокрема, залишення ПДФО на місцях).
 - Інфляційне таргетування: НБУ перейшов до політики інфляційного таргетування для забезпечення цінової стабільності, що значно підвищило довіру до національної валюти.
- Тренди: Цифровізація, розвиток FinTech-сектору.

Повномасштабна війна докорінно змінила структуру та пріоритети фінансових відносин.

1) Мілітаризація бюджету: Пріоритет фінансових відносин змістився на фінансування оборони та безпеки. Значна частина внутрішніх ресурсів (податки, мита, ОВДП) та міжнародної допомоги спрямовується на військові потреби.

2) Міжнародна фінансова підтримка: Фінансові відносини з міжнародними партнерами (МВФ, Світовий банк, ЄС, G7) стали критично важливими для покриття бюджетного дефіциту.

3) Податкові зміни: Тимчасова лібералізація оподаткування (пільги) на початку війни, а згодом — поступове повернення до фіскальної дисципліни для забезпечення надходжень.

4) Стійкість банків: Банківський сектор продемонстрував високу стійкість завдяки реформам 2014-2021 років. НБУ забезпечив стабільність валютного ринку та безперервність платежів [2].

5) Ринок капіталу: Функціонування фондового ринку залишається обмеженим. Основний інструмент залучення внутрішніх коштів — військові облігації (ОВДП), які купують банки, юридичні особи та населення.

6) Регулювання небанківського сектору: Відбулася реформа із консолідації нагляду за небанківськими фінансовими установами (страхові компанії, кредитні спілки тощо) під контролем НБУ.

7) FinTech та безготівкові платежі: Україна залишається лідером за рівнем розвитку безготівкових платежів та FinTech-рішень. Це забезпечує надійність фінансових транзакцій навіть в умовах інфраструктурних пошкоджень.

Розвиток фінансових відносин після війни визначатиметься потребою у відновленні та євроінтеграції (див. табл. 1) [3].

Таблиця 1

СФЕРА	ВИКЛИКИ	ПЕРСПЕКТИВИ
Державні фінанси	Колосальний державний борг, необхідність фінансування відбудови, реформа податкової системи.	Податкова реформа (гармонізація з ЄС), підвищення ефективності адміністрування, залучення іноземних інвестицій.
Банківський сектор	Зростання обсягу непрацюючих кредитів (NPL) через руйнування бізнесу, ризики ліквідності.	Участь у кредитуванні відбудови, інтеграція в європейський фінансовий простір (SEPA), подальша цифровізація.
Фінансовий ринок	Низька капіталізація та ліквідність фондового ринку, відсутність довгострокових внутрішніх інвестицій.	Запровадження накопичувальної пенсійної системи (як джерела довгострокових інвестицій), розвиток інструментів ринку капіталу для залучення коштів на відновлення.

Фінансові відносини в Україні сьогодні є системою військового часу, де головна мета — фінансова стійкість держави та забезпечення оборони. Попри значні виклики, фінансова система виявилася стійкою. Подальший розвиток нерозривно пов'язаний з післявоєнною відбудовою, яка вимагатиме проведення глибокої податкової та пенсійної реформ, а також гармонізації фінансового законодавства з нормами Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Булавинець В. М., Горин В. П., Сидор І. П. Фінанси у схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / за заг. ред. В. П. Горина. Тернопіль : Вектор, 2017. 181 с. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/df3c9709-75bf-45a1-8833-a3d81b4dae32/content> (дата звернення 03.11.2025).

2. Національний банк України. Банки переважно стійкі та добре капіталізовані, попри тривалу повномасштабну війну, – результати оцінки стійкості банків. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-perevajno-stiyki-ta-dobre-kapitalizovani-popri-trivalu-povnomasshtabnu-viynu--rezultati-otsinki-stiykosti-bankiv> (дата звернення 03.11.2025).

3. Булик О. Стратегія відновлення економіки України після війни. Економіка та суспільство. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2240/2163> (дата звернення 03.11.2025).

Сотникова А., Матрос Д.
Здобувачі освіти III курсу
Наукові керівники: викладач вищої категорії,
викладач-методист **Ситник С. Г.**
викладач вищої категорії **Новікова В.О.**
Відокремлений структурний підрозділ «Ананьївський
аграрно-економічний фаховий коледж
Уманського національного університету»

СТРАТЕГІЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

В період воєнного стану розвиток технологій, електронної комерції, використання смартфонів, цифрових валют привели до переходу традиційного банківського обслуговування та операцій з фінансовими інструментами у віртуальний простір. Вдосконалення регулювання інфраструктури платіжного ринку відповідно до стандартів ЄС сприяло розвитку та здешевленню безготівкових платежів, створенню великої кількості FinTech-компаній в Україні. У НБУ створено Sandbox для стимулювання розвитку FinTech компаній. Запроваджено регулювання діяльності краудфандингу та операцій з віртуальними активами.

У сучасних умовах банки активно заробляють на цифрових продуктах, таких як мобільні додатки, автоматизовані фінансові рішення, інтеграція з фінтех-платформами. Цей напрямок забезпечує додаткові джерела доходів у вигляді підписок, транзакційних комісій та нових продуктів для клієнтів. Завдяки стрімкій зміні потреб учасників фінансового ринку здійснено перебудову традиційної платіжної діяльності в цифровий формат, зросли обсяги безготівкових розрахунків (співвідношення безготівкових операцій до загального обсягу трансакцій – 75%) [1], стали доступними фінансові послуги у форматі 24/7 незалежно від місцезнаходження клієнта, використання різноманітних методів віддаленої ідентифікації, посилилася конкуренція на фінансовому ринку з боку FinTech-компаній та появи нових IT-рішень та інструментів у фінансовому секторі, у тому числі регулятивні та наглядові технології.

Одним із пріоритетних напрямів удосконалення діяльності банку є забезпечення кібербезпеки платіжної, депозитарної та біржової інфраструктури, що сприяє покращенню інвестиційного клімату.

Інвестиційна діяльність банків в Україні в умовах війни стала об'єктом особливої уваги як з боку фінансових фахівців, так і практиків. Війна значно змінила фінансовий ландшафт країни, поставивши перед банківським сектором нові виклики і вимоги.

Фінансова стабільність банків є ключовим фактором для здійснення інвестицій [2]. Проте в умовах війни, з огляду на зростання непередбачуваності та нестабільності, багато банків зіткнулися з проблемами ліквідності, що ускладнило їхню можливість забезпечувати кредити для бізнесу. Зменшення обсягу депозитів, викликане міграцією населення та скороченням доходів, призвело до загострення конкурентної боротьби між банками за залучення коштів. В умовах війни також спостерігається зміна в структурі інвестиційних пріоритетів. Сектор оборони, енергетики, відновлення інфраструктури та аграрного виробництва стали пріоритетними напрямками для інвестування.

Багато банків, усвідомлюючи ці зміни, адаптують свої інвестиційні стратегії, зосереджуючи увагу на фінансуванні проектів, які сприяють забезпеченню національної безпеки та стабільності. Проте, незважаючи на існуючі виклики, війна також стала каталізатором інновацій в банківському секторі. Зокрема, цифровізація банківських послуг стала необхідною умовою для підтримки клієнтів у кризових умовах. Важливо зазначити, що міжнародна підтримка і інвестиційна активність закордонних партнерів також відіграють значну роль у формуванні інвестиційної діяльності банків в Україні. Країни-партнери та міжнародні фінансові інститути пропонують не лише фінансування, але й експертну підтримку, що дозволяє українським банкам адаптуватися до нових реалій [3].

Серйозна економічна та фінансова криза, спричинена повномасштабною війною Росії проти України, матиме негативні та довгострокові наслідки для фінансового сектора. Проте, завдяки об'єднаним зусиллям значного запасу міцності, своєчасній реакції НБУ та галузевих реформам, банк успішно витримав виклик війни. Якщо фінансова криза через негативний вплив війни порушує вимоги щодо достатності капіталу, НБУ не застосовуватиме заходи впливу. Водночас НБУ вимагатиме прозорого та достовірного відображення фінансового стану банків і небанківських фінансових установ. Це дасть змогу визначити реалістичний графік відновлення фінансового сектору після перемоги у війні. Очікується, що в результаті війни ВВП впаде більш ніж на третину, а інфляція значно прискориться. З метою уникнення неконтрольованого знецінення та відтоку капіталу, НБУ втрутився для підтримки валютного ринку шляхом тимчасової фіксації обмінного курсу та запровадження валютних обмежень [4].

Банк довів свою операційну стійкість, забезпечуючи практично безперебійне обслуговування клієнтів щодня в місцях, де співробітники та клієнти знаходяться в безпеці. З середини червня функціонують 85% відділень

банків у країні. Проте банк зазнав значних банківських збитків через події операційного ризику, спричинених війною.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy2025.pdf (дата звернення 02.11.2025).

2. Національний банк України. Фінансова стабільність.2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability> (дата звернення 02.11.2025).

3. Зикова Ольга. Міжнародні фінансові інституції розподілили додаткове фінансування на проекти в Україні в рамках Українського інвестиційного плану. 2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mizhnarodni-finansovi-instytutsii-rozpodilyly-dodatkove-finansuvannia-na-proekty-v-ukraini-v-ramkakh-ukrainskoho-investytsiinoho-planu-olha-zykova> (дата звернення 02.11.2025).

4. Національний банк України. Національний банк пом'якшує низку валютних обмежень для підтримання економіки та водночас посилює окремі норми для протидії непродуктивному впливу капіталу.2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pomyakshuye-nizku-valyutnih-obmejen-dlya-pidtrimannya-ekonomiki-ta-vodnochas-posilyuye-okremi-normi-dlya-protidiyi-neproduktivnomu-vidplivu-kapitalu> (дата звернення 02.11.2025).

Шкуро О. Д., Стеценко І. Ю.

Здобувачі освіти 3 курсу

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Малікова І.П.

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах функціонування банківської системи України питання кредитної активності та якості кредитного портфеля мають ключове значення для забезпечення фінансової стабільності та підтримання сталого економічного розвитку держави. Протягом останніх років спостерігається поступове відновлення кредитування як фізичних, так і юридичних осіб, що свідчить про стабілізацію фінансового ринку, підвищення довіри до банківського сектору та зміцнення його ролі у фінансово-економічному житті країни.

За даними Національного банку України, у 2024 році кредитування бізнесу зросло на 17,8 %, а обсяг кредитів фізичних осіб збільшився на 24,7 % у річному вимірі [1]. Така позитивна динаміка є свідченням активізації економічної діяльності, розширення інвестиційних можливостей підприємств і зростання купівельної спроможності населення. У 2025 році, за даними НБУ, банки продовжили тенденцію зростання обсягів кредитування у корпоративному та роздрібному сегментах, що стало показником поступового відновлення фінансової стабільності навіть в умовах воєнного стану.

Зокрема, споживче кредитування продемонструвало найбільш активну динаміку. За інформацією порталу «Мінфін», на початок 2025 року обсяг споживчих банківських кредитів фізичних осіб уже перевищив довоєнний рівень 2021 року на понад 15 % [2]. Це свідчить про поступове відновлення економічної активності, підвищення фінансових очікувань населення, а також про зростання довіри громадян до банківської системи України.

Важливо відзначити, що банки почали активніше кредитувати не лише споживчий сектор, а й малий і середній бізнес, що позитивно впливає на зайнятість, податкові надходження та внутрішній попит.

Така динаміка є результатом комплексних заходів держави, спрямованих на підтримку кредитування через програми часткових гарантій, компенсації відсоткових ставок та стимулювання економічного зростання.

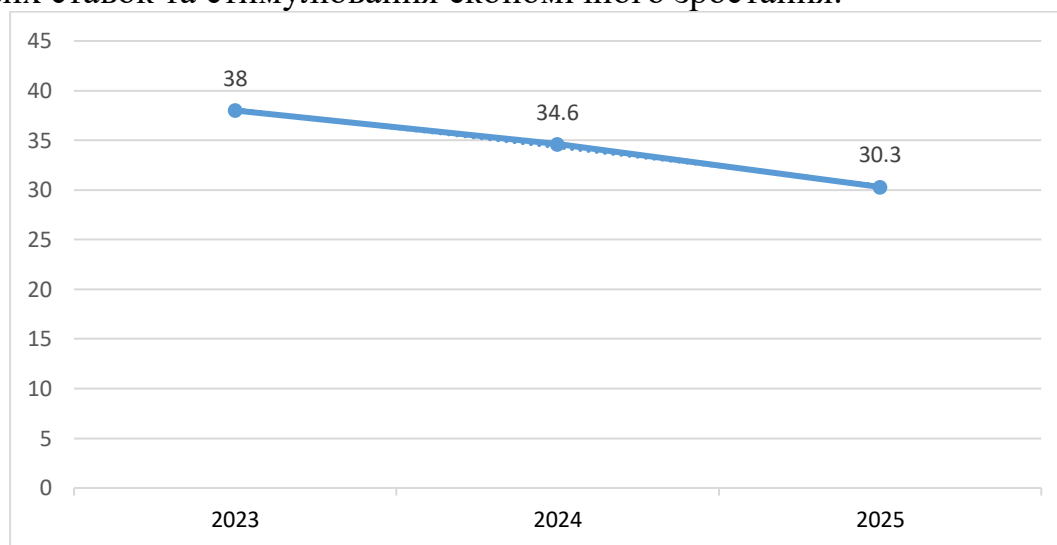

Рис. 1 Динаміка частки непрацюючих кредитів (NPL) у банківській системі України на початок 2023-2025 р., %

Побудовано на основі [3]

Водночас покращення показників кредитування супроводжується зниженням частки непрацюючих кредитів (NPL), що є важливим індикатором якості банківських активів. Якщо станом на 1 січня 2023 р. частка NPL у банківській системі становила 38 %, то на початок 2024 р. вона скоротилася до 34,6 %, а вже станом на 1 січня 2025 р. – до 30,3 % [3]. Зменшення на 7,7 в. п. за два роки свідчить про суттєве покращення якості кредитного портфеля.

У розрізі секторів ситуація також демонструє покращення: серед фізичних осіб частка непрацюючих кредитів знизилася з 22 % у 2023 р. до 15,5 % у 2025 р., тоді як серед корпоративних клієнтів – із понад 45 % до близько 39 % [3]. Це означає, що процес очищення кредитних портфелів від проблемних активів відбувається одночасно в обох сегментах.

Такі зміни стали можливими завдяки низці чинників. По-перше, банки продовжують активну роботу зі списання та реструктуризації проблемних позик, що сприяє зменшенню обсягу NPL. По-друге, зростання доходів населення та відновлення економічної активності підприємств підвищили їхню спроможність обслуговувати кредити. По-третє, банківський сектор посилив ризик-

менеджмент та вимоги до кредитного скорингу, що знизило рівень нових дефолтів.

Фінансові результати банків підтверджують загальне покращення ситуації: якщо у 2022 році чистий прибуток банків становив лише 24,7 млрд грн, то у 2023 р. – вже 83,2 млрд грн, а за підсумками 2024 р. він зріс до 103,7 млрд грн (+24,6 % р/р) [4]. Це свідчить, що банківська система не лише адаптувалася до воєнних умов, а й відновила здатність генерувати прибуток, одночасно підвищуючи якість своїх активів.

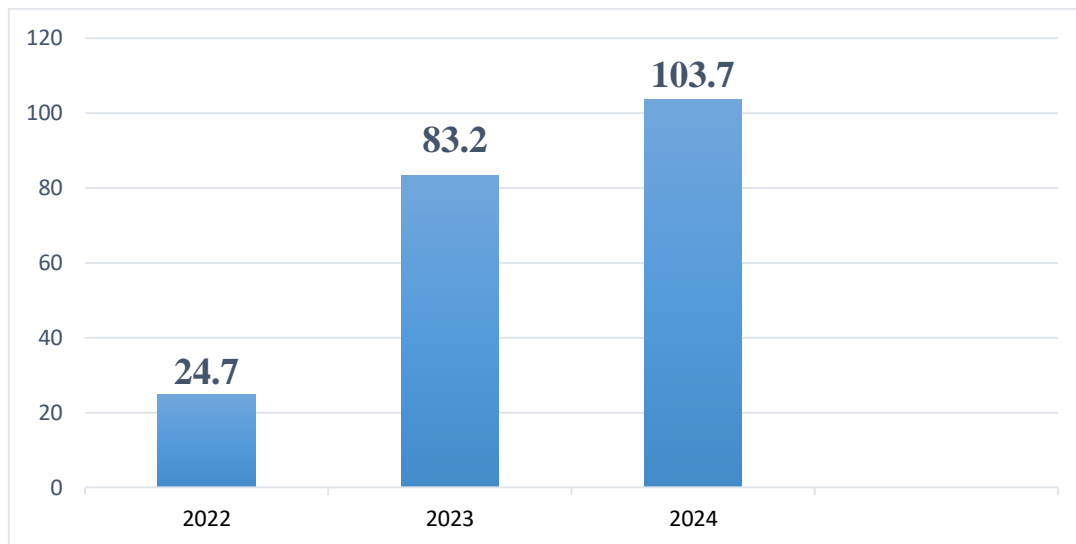

Рис. 2 Чистий прибуток банківської системи України за 2022– 2024 рр., млрд грн.

Побудовано на основі [4]

Таким чином, упродовж 2023-2024 р. та 1 півріччя 2025 р. банківська система України демонструє чітку тенденцію до зростання кредитної активності та зниження рівня проблемної заборгованості. Зміцнення кредитної дисципліни, підвищення ефективності управління ризиками та стабілізація прибутковості є свідченням поступового оздоровлення банківського сектору, що, у свою чергу, сприяє відновленню економіки України.

Список використаних джерел:

1. Кредитування в Україні стрімко зростає: НБУ оприлюднив деталі. URL: <https://unn.ua/news/kredytuvannia-v-ukraini-strimko-zrostaie-nbu-opryliudnyv-detali> (дата звернення 01.11.2025).
2. Обсяг споживчих кредитів на 15 % перевищує показники «довоєнного» 2021 року. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/02/25/146022646/> (дата звернення 01.11.2025).
3. Частка непрацюючих кредитів у банках за 2024 рік скоротилася до 30 %. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-za-2024-rik-skorotilasya-do-30> (дата звернення 01.11.2025).
4. Інтерфакс-Україна. Банки України збільшили прибуток у 2024 році до 103,7 млрд грн URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/1049384.html> (дата звернення 01.11.2025).

Бойчук К.О.

Здобувачка освіти 2 курсу

Науковий керівник: викладач-методист **Гура О.Л.**
Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

ПІДПРИЄМНИЦТВО МАЙБУТНЬОГО: ПОЄДНАННЯ ПРИБУТКУ, ЕТИКИ. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО

У світовій економіці дедалі чіткіше простежується тенденція зміщення акцентів від традиційної моделі бізнесу, зосередженої винятково на прибутку, до підходів, що враховують соціальну відповідальність, етичність і сталий розвиток. Підприємництво майбутнього формує нову парадигму, у якій інновації та фінансова ефективність невіддільні від впливу на суспільство та довкілля. На перетині цих процесів з'являється соціальне підприємництво — модель, що поєднує економічну доцільність із прагненням розв'язувати суспільно значущі проблеми. Воно відкриває можливості для створення стійких бізнесів, здатних одночасно генерувати прибуток і сприяти соціальним змінам, формуючи нові стандарти відповідального підприємництва.

Існують різні підходи до розуміння соціальної спрямованості підприємницької ідеології – від підпорядкування суспільних інтересів капіталу до ізоляції бізнесу від держави. Найдоцільнішим вважається підхід, що розглядає ідеологію як систему поглядів, яка відображає усвідомлення соціальною групою своїх функцій, ставлення до інших верств і прагнення зберегти або змінити суспільний порядок [1]. Сутність підприємництва містить суперечність між прагненням до прибутку та усвідомленням соціальної відповідальності бізнесу перед суспільством.

Соціальне підприємництво – це форма діяльності, яка поєднує риси приватного та неприбуткового секторів [2]. Його основна мета полягає не в максимізації прибутку, а у вирішенні важливих соціальних проблем, при цьому бізнес може залишатися прибутковим. Підприємство вважається соціальним, якщо воно спрямовує частину чистого прибутку на суспільні питання, працевлаштовує вразливі групи або реалізує товари/послуги для подолання соціальних викликів. В Україні кількість таких підприємств постійно зростає, що свідчить про розвиток культури відповідального бізнесу та зростання ролі соціальних ініціатив у суспільстві.

Сьогодні в різних українських містах є багато прикладів соціального бізнесу: піцерія *Veterano Pizza*, громадський ресторан *Urban Space*, Львівська свічкова мануфактура, лабораторія ресайклу *Re:laboratory* тощо. Все це – успішні соціальні підприємства, які розвивають суспільство. І їх стає тільки більше – здебільшого інтерес до теми з'являється у працівників громадського сектору, соціально вразливих груп населення, представників звичайного бізнесу та людей, які просто прагнуть змін [3].

Попри зростання популярності соціального підприємництва, воно стикається з низкою викликів, серед яких — недостатня законодавча підтримка, обмежений доступ до інвестицій та нерозуміння суспільством специфіки такої

діяльності. Водночас сучасні тенденції свідчать, що бізнес, який інтегрує соціальні та екологічні цілі, має більше шансів на стійкий розвиток. Це пояснюється підвищенням довіри з боку споживачів, розширенням партнерських можливостей та зростанням уваги інвесторів до проєктів із позитивним соціальним впливом.

У глобальному контексті соціальне підприємництво поступово стає важливим інструментом досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Це зумовлено тим, що така форма бізнесу спрямована на довгострокові зміни, а не на короткострокову вигоду. Підприємці майбутнього дедалі частіше пропонують інноваційні моделі вирішення проблем — від екологічних ініціатив до впровадження інклюзивних технологій. У результаті соціальне підприємництво трансформується з альтернативної бізнес-практики у повноцінну й необхідну складову економічної системи.

Таким чином, підприємництво майбутнього неможливо уявити без поєднання фінансової ефективності, етичних принципів та соціальної місії. Соціальне підприємництво демонструє, що бізнес може бути одночасно прибутковим і корисним для суспільства, а відповідальність перед громадою стає важливим чинником конкурентоспроможності. Розвиток таких ініціатив в Україні та світі підтверджує перехід до нової економічної моделі, у якій цінності та соціальний вплив відіграють не меншу роль, ніж фінансові результати.

Список використаних джерел:

1. Никифорак В.А. Соціальне підприємництво: сутність та особливості розвитку. Економіка і суспільство. 2017. Випуск 8. С. 321-324. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/57.pdf (дата звернення 07.11.2025).
2. Соціальне підприємництво – це бізнес, що змінює суспільство. URL: <https://philanthropyinukraine.org/knowledge-hub/publication/socialne-pidpryyemnytstvo-biznes-zi-zmin-suspilstva> (дата звернення 07.11.2025).
3. Дронюк Богдана. Як в Україні розбудовують соціальне підприємництво: 5 кейсів. 2021. URL: <https://happymonday.ua/yak-v-ukrayini-rozbudovuyut-sotsialne-pidpryyemnytstvo-5-kejsiv> (дата звернення 07.11.2025).

Пристайко Ю.В.

Здобувачка освіти II курсу бакалавра
Науковий керівник: викладач-методист

Ротарь О.М.

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

СИСТЕМА СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

В Україні система страхування військовослужбовців спрямована на компенсацію ризиків, пов'язаних із проходженням служби, та забезпечення підтримки їхніх родин у разі загибелі чи поранення. Згідно зі статтею 3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх

сімей» №2011-ХІІ, дія цього закону поширюється як на тих, хто служить в Україні, так і за її межами, а також на членів сімей загиблих чи постраждалих військових. Закон гарантує, що військовослужбовці та їхні родини мають право на повний соціальний і правовий захист, включаючи компенсацію ризиків, пов'язаних із проходженням служби, та додаткові пільги, які не можуть бути скасовані без надання рівноцінних.

Однією з ключових гарантій, закріплених у законодавстві, є державне обов'язкове особисте страхування військовослужбовців Згідно зі статтею 16 цього Закону, кожен військовослужбовець підлягає державному страхуванню на випадок поранення, інвалідності або загибелі під час служби[1]. Це означає, що у разі поранення, каліцтва, інвалідності чи загибелі під час виконання службових обов'язків, як сам військовослужбовець, так і його родина мають право на грошові виплати.

Конкретний механізм реалізації цих гарантій визначено Постановою Кабінету Міністрів України № 975 від 25 грудня 2013 року [2]. Цей нормативний акт фактично деталізує порядок, за яким здійснюється державне страхування військовослужбовців.

Допомога надається у трьох основних випадках: у разі загибелі або смерті військовослужбовця, у разі встановлення йому інвалідності, а також у випадку часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності. Якщо військовослужбовець гине під час виконання обов'язків або помирає внаслідок отриманих поранень чи захворювання, пов'язаного зі службою, члени його сім'ї, батьки або утриманці мають право на отримання одноразової грошової допомоги. Заява про призначення допомоги подається через військову частину або територіальний центр комплектування і соціальної підтримки, а до неї додаються документи, що підтверджують обставини загибелі чи каліцтва, склад сім'ї, правовий статус отримувачів тощо.

Під час дії воєнного стану держава значно збільшила обсяг страхових виплат: сім'ї загиблого військовослужбовця мають право на 15 мільйонів гривень одноразової допомоги. Це найбільша сума компенсації в історії України, яка має забезпечити фінансову стабільність родини, що втратила годувальника. Виплата такої допомоги розглядається державою не як привілей, а як обов'язок перед військовими, котрі виконали свій конституційний обов'язок із захисту незалежності та територіальної цілісності України.

Окрім цього, система соціального забезпечення передбачає й інші форми підтримки. Якщо військовий потрапив у полон або зник безвісти, його грошове забезпечення може тимчасово виплачуватися родині. Законодавство передбачає право сімей загиблих військовослужбовців на пільги у сфері медичного обслуговування, житлового забезпечення, навчання дітей тощо.

Слід також відзначити, що законодавство передбачає особливі правила для осіб, які мають статус учасників бойових дій(УБД). Згідно з роз'ясненнями, наведеними у матеріалі Сил територіальної оборони України[3] з 1 січня 2025 року набули чинності зміни до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів».

Раніше учасники бойових дій були повністю звільнені від обов'язку оформлення автоцивілки, однак тепер вони зобов'язані укласти договір страхування, отримуючи при цьому знижку 50% на сплату страхового платежу. Ця знижка застосовується лише за певних умов – якщо транспортний засіб належить учаснику бойових дій на праві власності, має об'єм двигуна до 2500 см³ або потужність електродвигуна до 100 кВт, не використовується для платних перевезень і лише до одного автомобіля власника.

Отже, система страхування та соціального захисту військовослужбовців в Україні ефективно забезпечує матеріальну та соціальну підтримку як самих військових, так і їхніх родин у разі загибелі, поранення чи інвалідності. Більш прозора і доступна інформація про порядок отримання страхових виплат могла б значно спростити процес оформлення допомоги, а невеликі вдосконалення у пільгах для учасників бойових дій та їхніх родин зробили б систему ще ефективнішою, зручною та зрозумілою для кожного військового і його близьких.

Список використаних джерел:

1. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 22.09.2025р. № 2011-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

2. Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без ...: Постанова Каб. Міністрів України від 25.01.2013р. №975: станом на 31.08.2025р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.10.2025).

3. Міноборони Автоцивілка для УБД: що змінилось у 2025 році: Сили територіальної оборони ЗСУ. URL: <https://tro.mil.gov.ua/avtochyvilka-dlya-ubd-shho-zminylos-u-2025-roczii/> (дата звернення: 25.10.2025).

Вихватенко Є., Кириченко Н.

здобувачі освіти III курсу

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії **Новікова В.О.**

Відокремлений структурний підрозділ «Ананьївський аграрно-економічний фаховий коледж

Уманського національного університету»

СТІЙКІСТЬ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Результати опитування фінансових установ у листопаді 2024 року вкотре засвідчили позитивні оцінки респондентів щодо поточного стану та стійкості фінансового сектору: майже половина опитаних позитивно оцінила поточну ситуацію у фінансовому секторі. Загальний рівень ризику у фінансовому секторі все ще високий, проте, на думку респондентів, він поступово знижується. Також респонденти вважають, що війна з росією залишається джерелом найвищого

ризик. Вдруге поспіль до п'ятірки найвагоміших ризиків для фінансового сектору увійшов ризик якості людського капіталу.

Банки зазнали значних втрат від повномасштабного вторгнення росії в Україну. Збитки банків від знищення нерухомості сягнули 750 млн грн вже на кінець 2022 року. За очікуваннями НБУ, втрати банків унаслідок війни можуть зрости до 20% довоєнного працюючого портфеля [1]. Банки використовуватимуть капітал, аби покрити ці збитки. Запас капіталу перед початком повномасштабного вторгнення значно перевищував мінімально необхідні рівні, тож банки мали високий запас міцності.

Незважаючи на втрати, банківська система успішно протистоїть викликам воєнного стану завдяки значному запасу міцності, своєчасній реакції НБУ та багаторічній спільній роботі над реформою банківського сектору. Банки безперебійно надають послуги, підтримують роботу мережі, зберігають операційну ефективність, прибутковість та нарощують капітал.

Зберігається довіра до банків, про що свідчить зростання загальної суми вкладів фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб-підприємців) у банках України. Припливи коштів клієнтів, передусім у гривні, до банків значні та стабільні, тож банки не потребують фінансування з інших джерел. Частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі України становить 30,3% на 01 січня 2025 року [2]. Проведена оцінка стійкості, яка включала AQR та оцінку показників діяльності 20 найбільших банків, за базовим сценарієм із визначенням необхідних рівнів нормативів достатності капіталу засвідчила, що більшість банків в Україні мали достатній капітал, а банківська система в цілому – високий запас міцності, водночас окремі банки виконують погоджені з НБУ програми капіталізації/реструктуризації. Сукупно такі фактори разом із високим наявним запасом капіталу дали змогу банкам успішно перейти на трирівневу структуру капіталу та нові нормативи його достатності. Упровадження підвищеного податку на прибутки банків сповільнило накопичення банками капіталу для посилення власної стійкості та подальшого кредитування економіки.

Під час дії воєнного стану роль державних банків посилилася. В умовах високих воєнних ризиків та значної невизначеності державні банки продовжують видавати кредити, зокрема державним підприємствам, утримують рахунки для державних виплат та забезпечують доступ до банківських послуг через найширші мережі відділень. Це разом із входженням держави у капітал АТ “Сенс Банк” веде до значного зростання частки державних банків в усіх основних показниках банківської системи. Таке зростання є виправданим у період глибокої кризи, проте створює високі ризики для конкурентного середовища на банківському ринку в період відновлення. Відповідно в майбутньому стратегії державних банків потрібно оновити, щоб визначити ключові слабкі сторони їхньої діяльності та підготувати більшість із цих банків до приватизації після закінчення дії воєнного стану.

В умовах ракетних обстрілів, знеструмлень та бойових дій система гарантування вкладів змогла продемонструвати свою стійкість та ефективність.

Станом на 01 листопада 2024 року ФГВФО виплатив понад 95% гарантованого відшкодування усім вкладникам банків, ліквідація яких розпочалася після 24 лютого 2022 року. Адміністративна рада ФГВФО на виконання відповідної рекомендації РФС затвердила рішення виконавчої дирекції Фонду про встановлення цільового показника Фонду на рівні 3,5% із строком досягнення до 01 січня 2028 року [3]. Це дасть змогу забезпечити наповнення системи гарантування вкладів фізичних осіб фінансовими ресурсами за рахунок банків-учасників та мінімізувати ризики участі держави у фінансуванні виплат гарантованого відшкодування вкладникам – фізичним особам.

Кредитний попит населення та бізнесу під час дії воєнного стану значно послабився, проте відновлюється із поживленням економіки: умови кредитування бізнесу та населення поліпшуються з огляду на забезпечення макроекономічної стабільності, зокрема рівень ставок за кредитами знижується. Водночас попит на кредити сегментований, а для низки галузей та регіонів діють надпотужні воєнні ризики, які ускладнюють доступ до необхідних фінансових ресурсів. Протягом 2024 року зростали чисті гривневі кредити бізнесу та населенню. Нарощуванню кредитного портфеля сприяло зниження кредитних ставок та використання кредитних гарантій, зокрема від МФО. Найшвидше зростають обсяги кредитів малому та середньому бізнесу, все вагомим є несубсидійоване кредитування. У відповідь на виклики воєнного часу РФС на засіданні 06 червня 2024 року схвалила Стратегію з розвитку кредитування, яка відображає цілісне бачення ключових засад розвитку кредитування в Україні та необхідних для їх реалізації дій, що сприятимуть стійкому відновленню економіки країни.

Фінансовий сектор України, і особливо банківська система, успішно демонструє стійкість і запас міцності в умовах повномасштабної війни, незважаючи на значні втрати та високий загальний рівень ризику (основним джерелом якого залишається агресія РФ).

Фінансовий сектор знаходиться у стані контрольованої, хоча й високоризикованої, стійкості. Основні виклики у майбутньому – це подальше зниження воєнних ризиків, управління високою часткою NPL (30,3% на 01.01.2025) та визначення чіткого плану щодо ролі державних банків для забезпечення здорового конкурентного середовища після перемоги.

Список використаних джерел:

1. Банки через війну можуть втратити щонайменше 20% кредитного портфеля – НБУ. 2025. URL: Укрінфо. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3511778-banki-cerez-vijnu-mozut-vtratiti-sonajmense-20-kreditnogo-portfela-nbu.html> (дата звернення 30.10.2025)

2. Національний банк України. Частка NPL у банківському секторі продовжує скорочуватися. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-npl-u-bankivskomu-sektori-prodovjuye-skorochuvatisyakreditnogo-portfela-nbu.html> (дата звернення 30.10.2025)

3. Мирончук Роман ФГВФО відшкодував понад 95% вкладів у банках, що ліквідували після 24 лютого 2022 року. Мінфін.2024. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/11/27/140582713/>(дата звернення 30.10.2025)

Тидюк В. В.
Здобувачка освіти III курсу
Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії
викладач-методист **Ротарь О.М.**
Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

СТРАХУВАННЯ ВІД ВОЄННИХ РИЗИКІВ

На даний момент в Україні більш поширеним є ризикове страхування (non-life страхування), аніж класичне страхування життя. У 2024 році спостерігалася значна диференціація обсягів страхових премій за різними класами страхування. Найбільші надходження зафіксовані у сегменті майнового страхування, що відображає активну ділову та інвестиційну діяльність підприємств та громадян. Одночасно помітним залишалось зростання премій у сегменті страхування життя, що свідчить про підвищену увагу населення до фінансової безпеки та довгострокового накопичення. Менші обсяги премій спостерігалися у спеціалізованих видах страхування, таких як страхування відповідальності та страхування транспортних засобів, що зумовлено відносно низьким попитом та регуляторними обмеженнями. На рисунку наведено деталізовану структурну картину обсягів надходжень премій за класами страхування у 2024 році.

Рис. 1 Обсяг надходжень премій у 2024 р. за різними класами страхування, млрд. грн.[1]

Але в сьогоденних умовах воєнного стану все більше набуває популярності страхування від воєнних ризиків. Такий вид страхування ще відомий під назвою PVI (Political Violence Insurance) – страхування ризиків війни, тероризму та суспільних заворушень [2]. До 2022 року страхування від наслідків війни майже не застосовувалися в Україні, через те, що бойові дії

вважались винятковими ризиками. Але згодом ситуація поставила перед страховим ринком нові завдання-створення механізму захисту для громадян і бізнесу.

Воєнні ризики включають великий спектр загроз: пошкодження рухомого та нерухомого майна внаслідок ракетних ударів; припинення діяльності підприємств через бойові дії; травмування/загибель внаслідок ударів, бойових дій. Хоча такий сегмент є складним для оцінювання ризиків, він розповсюджується, попит бізнесу та громадян підсилюється тим, що руйнування об'єктів є масовим явищем.

Широко використовується така послуга як страхування транспортних засобів. Добровільне страхування КАСКО, яке покриває збитки, спричинені воєнними діями, такими як падіння ракет, уламків, вибухи та удари БПЛА, тактичні дії, авіаційні удари, артилерійські атаки, диверсійні операції, блокади. **Стандартне КАСКО та обов'язкова "автоцивілка" не покривають ці ризики**, тому для захисту авто від війни необхідне спеціальне доповнення до полісу. Таку страхівку пропонують багато страховиків, наприклад: СК «ARX», СК «Арсенал Страхування», СК «ІНГО», СГ «ТАС» тощо.

Розглянемо на прикладі СГ «ТАС»: тут така послуга має назву «Військовий автозахист». Страхувальником за Договором може бути тільки дієздатна фізична особа. Договір укладається щодо легкових автомобілів до 12 років включно. Об'єктами страхування не може бути транспорт, який використовується для потреб Збройних Сил України, Сил територіальної оборони. Договір діє на території України, не поширюється на тимчасово окуповані території, територіальні громади, які розташовані в районі проведення бойових дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні; населені пункти, на території яких органи державної влади України тимчасово не здійснюють свої повноваження тощо. Мінімальний розмір страхової премії – **8000,00 грн**. Максимальний розмір страхової премії/тарифу – **2,28%** від страхової суми. Франшиза безумовна, від **0% до 20%** від страхової суми [3]. От СК «Арсенал Страхування» пропонує страхування не тільки легкових автомобілів, а й автобуси та вантажівки, віком до 15 років [2]. Звичайно в різних страховиків різні умови такої послуги різні, хоча схожі, але мета одна й та ж.

Страхування нерухомого майна, а саме житла: стандартні договори страхування майна зазвичай не покривають воєнні ризики. Для отримання такого захисту необхідно придбати спеціальний поліс або додаткову опцію до існуючого договору. Умови страхування та суми компенсації страховики визначають самостійно. Але основна мета-компенсація збитків від влучань ракет, БПЛА, уламки роботи ППО та інших бойових дій, та пошкоджень, які вони завдали. Одним із ключових обмежень є територія покриття. Багато страховиків не приймають на страхування майно, розташоване в зонах активних бойових дій або на тимчасово окупованих територіях. Для бізнесу існують спеціальні програми, зокрема у співпраці з міжнародними фінансовими

організаціями (наприклад, програма з DFC – урядовою установою США) для залучення інвестицій та забезпечення захисту активів.

До прикладу: СК «ІНГО» пропонує поліс мінімальна страхова сума якого від 250 000 грн., застрахувати можна квартиру або приватний будинок. Особливість в тому, що поліс може оформити як власник так й довірена особа або орендар. Страховий платіж встановлений на рівні від 1 049 грн до 9 160 грн на рік. Об'єкти, які знаходяться дуже близько до лінії фронту або окупованих або непідконтрольних територій, можуть не прийматися на страхування або ставка може бути вища. Максимальний ліміт покриття за одним ризиком та за договором для майна від воєнних ризиків — до **20 млн. грн** [4]. Більшість компаній пропонують страхування майна не на повне вартість майна, хоча можливість страхування з повним покриттям є, але страхові внески будуть набагато більші. Такі послуги також надають СК «UNIQA», СК «ARX», СК «Universalna» тощо.

Страховання від воєнних ризиків – це не просто послуга. Це механізм захисту життя, власності й майбутнього країни. Його розвиток є одним із ключових кроків на шляху до відновлення економічної безпеки, стійкості фінансової системи та інтеграції України у світовий ринок страхових послуг.

Список використаних джерел:

1. Страховий ринок України - підсумки 2024: премії +15%, прибуток +31%, частка ТОП-10 страховиків зросла до 71%. URL: <https://forinsurer.com/news/25/04/01/44775> (дата звернення: 02.11.2025).

2. Страхування від воєнних ризиків: хто це може зробити і скільки це коштує. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/strahuvannya-vid-voennih-rizikiv-hto-tse-1732579754.html> (дата звернення: 02.11.2025).

3. Військовий автозахист. URL: <https://sgtas.ua/avtostrahuvannya/casco/military-autoprotection/> (дата звернення: 02.11.2025).

4. Страхування житла-Страхування нерухомого майна. URL: https://ingo.ua/services/strahuvannyaneruhomosti?utm_source=google&utm_medium=srsc&utm_campaign=5_Ingo.ua_ (дата звернення: 02.11.2025).

Шевчук В. Є.

Здобувачка освіти 3 курсу

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії,

викладач-методист **Ротарь О. М.**

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СТРАХОВИКІВ ЖИТТЯ: ГАРМОНІЗАЦІЯ З ЄС ТА ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Інтеграція України до ЄС вимагає від фінансового сектору, зокрема страхування життя, негайної імплементації директиви Solvency II. Однак, на відміну від стабільних ринків Євросони, українські страховики функціонують в умовах надзвичайного військово-політичного ризику, що створює

безпрецедентний виклик для традиційних моделей платоспроможності. Це вимагає адаптованого підходу до ризик-орієнтованого регулювання (РОП), де стандарти Solvency II мають бути застосовані з урахуванням національних реалій [1].

Ключова проблема полягає у неадекватності розрахункових моделей у контексті військових дій. Перший стовп Solvency II — Кількісні вимоги (розрахунок капіталу) — базується на історичних даних. В Україні ж класичні страхові ризики (смертність, довголіття) перекриваються катастрофічним ризиком, спричиненим військовою агресією, що призводить до непередбачуваних змін у показниках смертності та травматизму.

Для забезпечення фінансової стійкості, український регулятор змушений запроваджувати тимчасові, але жорсткі вимоги до мінімального рівня капіталу (MCR) та активів для покриття технічних резервів, які часто перевищують мінімальні європейські пороги [2].

Актуальність Другого стовпа Solvency II (Якісні вимоги та управління ризиками) набуває критичного значення для збереження операційної стійкості. На українському ринку вкрай важливою є імплементація Власної оцінки ризиків і платоспроможності (ORSA). Цей процес дозволяє страховикам не лише оцінювати ризики наявних зобов'язань, але й моделювати сценарії екстремального стрес-тестування (наприклад, довготривалі енергетичні блекаути, масові внутрішні міграції, що впливають на демографічні показники). Ефективна ORSA стає інструментом виживання, забезпечуючи адаптивність корпоративного врядування до раптових змін [3].

Фінансова стабільність лайфових компаній залежить від управління ринковим ризиком, що є другим за величиною компонентом SCR. В умовах високої інфляції та нестабільності валютного курсу, інвестиційні стратегії страховиків, які оперують довгостроковими резервами, стикаються з подвійним викликом: зберегти реальну вартість активів для майбутніх виплат та відповідати обмеженням на інвестування, встановленим НБУ [1].

У цьому контексті прозорість та своєчасне розкриття інформації (Третій стовп) є ключовими для підтримання довіри клієнтів.

Впровадження Solvency II в Україні вирішує стратегічне завдання: переведення набутого кризового досвіду у чіткі, стандартизовані та юридично обґрунтовані процедури. На сьогоднішній день, відсутність дієвого механізму гарантування страхових виплат за договорами страхування життя створює проблему низької довіри [4].

Гармонізація регулювання з європейськими нормами дозволить не лише посилити захист прав споживачів, але й відкрити українським страховикам шлях до міжнародного перестраховування та співпраці.

Таким чином, повна імплементація ризик-орієнтованого регулювання Solvency II в Україні є критичним кроком на шляху до євроінтеграції. Однак успіх цієї гармонізації залежить від здатності національного регулятора та страховиків адаптувати глобальні кількісні та якісні стандарти до унікальних умов воєнного часу, зокрема шляхом вдосконалення моделей стрес-тестування

для врахування військово-політичних ризиків. Це забезпечить не лише формальну відповідність вимогам ЄС, а й реальну, довгострокову стійкість фінансового інституту страхування життя.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Розпочинається імплементація директиви ЄС Solvency II щодо платоспроможності страховиків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpochinayetsya-implementatsiya-direktivi-yes-solvency-ii-schodo-platospromojnosti-strahovikiv> (дата звернення: 25.10.2025).

2. Страховий ринок України в контексті впровадження вимог Solvency II. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/43.pdf (дата звернення: 25.10.2025).

3. Solvency II solvency capital requirement for life insurance companies based on expected shortfall. Bohrium. URL: <https://www.bohrium.com/paper-details/solvency-ii-solvency-capital-requirement-for-life-insurance-companies-based-on-expected-shortfall/813093277086515201-25059> (дата звернення: 25.10.2025).

4. Національний банк України. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf (дата звернення: 25.10.2025).

Тидюк В. В.

Здобувачка освіти 3 курсу

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Малікова І.П.

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ ТА БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В сучасних умовах питання державного боргу та боргової безпеки набувають особливої актуальності для України. Залучення різних запозичень є необхідним інструментом для покриття дефіциту бюджету, фінансування оборонних та соціальних програм, але не зважаючи на це надмірне боргове навантаження створює ризики для фінансової безпеки держави.

Державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [1].

Аналіз динаміки державного боргу та боргової безпеки дозволяє оцінити ефективність державної фінансової політики, фінансову стійкість держави, та визначити, які фактори впливають на його зміну.

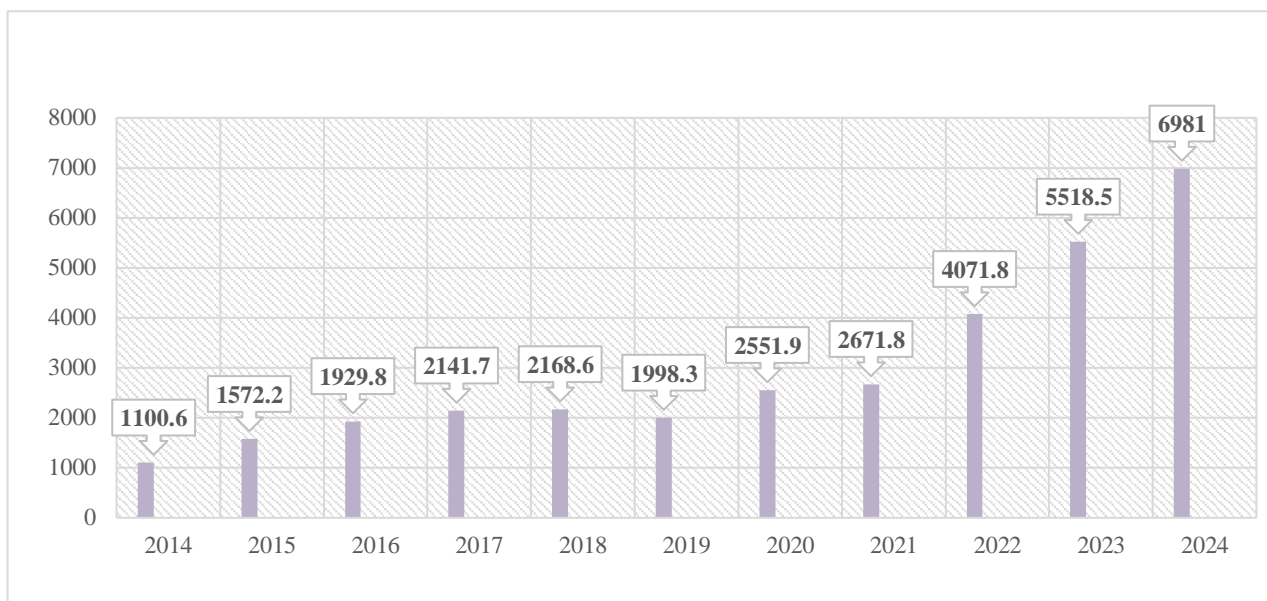

Рис. 1 Динаміка державного боргу України на кінець року, млрд. грн.
Побудовано автором на основі [2]

На кінець 2024 р. в порівнянні з 2014 р. сукупний державний борг України збільшився на 5880,4 млрд. грн. або майже в 6 разів! Факторами, що зумовили зростання державного боргу в 2014 р., є політична криза: анексія Криму та початок військового конфлікту на Донбасі.

В 2019 р. бачимо позитивну динаміку, сума боргу склала 1998,3 млрд. грн., в порівнянні з попереднім роком борг зменшився на 170,3 млрд. грн або на 7,9 %. Це відбулося за рахунок ревальвації національної валюти, що призвело до зменшення державного боргу у національному еквіваленті. Також на це вплинуло приплив іноземного капіталу, який вкладався в ОВДП через високі процентні ставки [3]. Щоб цього досягти Міністерство фінансів оперативно звітувало про стан Державного боргу, що збільшило довіру кредиторів. Але все ж таки держава також залучала нові позики від міжнародних фінансових організацій для рефінансування боргу та покриття дефіциту.

В 2020-2021 р. відбулось зростання суми боргу. Звичайно найбільший вплив на зростання показника зумовила пандемія COVID-19 [3]. В 2022 р. сукупний борг збільшився через початок повномасштабної війни на території України. Відбулося зменшення надходжень та доходів, чисельні руйнування, окупація стратегічно важливих міст, великі втрати людей та особистого складу, масові міграції, що призвело до зменшення чисельності населення, інфляційні процеси, часткове безробіття.

Макроекономічна нестабільність, зміна чинників впливу внутрішнього та зовнішнього характеру обумовлюють необхідність дослідження питання боргової безпеки держави. В Україні боргову безпеку оцінюють за допомогою офіційної методики оцінки економічної безпеки та з використанням різноманітних фінансових показників, що застосовуються у вітчизняний та

закордонній практиці. Одним із індикатором боргової безпеки є відношення державного зовнішнього та внутрішнього боргу до ВВП.

Загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України [1].

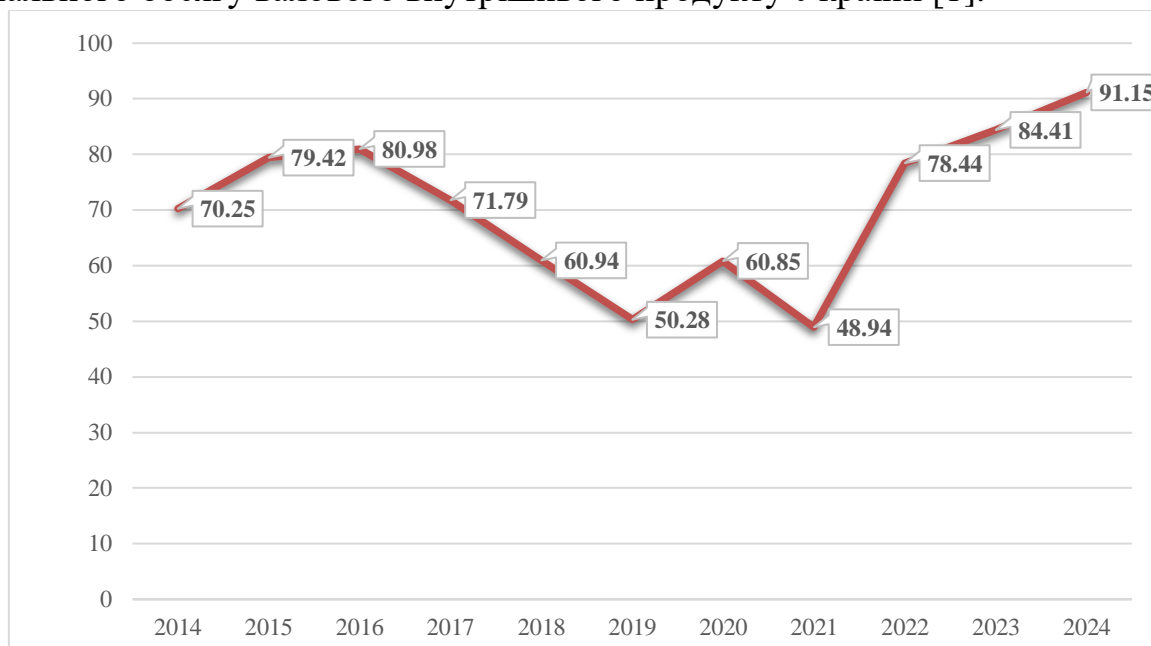

Рис. 2 Співвідношення сукупного Державного боргу до ВВП України з 2014 по 2024 рр., %

Побудовано автором на основі [2]

До 2014 року державний борг України тримався на відносно помірному рівні – 30-40% ВВП. Це було середнім показником для країн з перехідною економікою.

Анексія Криму та початок війни на Донбасі в 2014 р. різко погіршили ситуацію. Економічний спад, зниження податкових надходжень і девальвація гривні призвели до стрімкого зростання боргового навантаження – до 70,25 % ВВП станом на кінець 2014 року. В 2016 р. показник досягнув рівня – 80,98 % ВВП. Після цього відбулося часткове зниження за рахунок економічної стабілізації, фінансова підтримка країн та партнерів, впровадження реформ, відновлення довіри інвесторів та кредиторів.

Новий виклик – COVID-19, боргове навантаження збільшується. Уряд змушений наростити внутрішні та зовнішні запозичення для боротьби з пандемією [4]. Хоча вже на кінець 2021 р. можна спостерігати незначне покращення ситуації.

2022 рік – повномасштабне вторгнення: найбільш критичний стрибок боргу відбувся у 2022-2023 рр. Через падіння ВВП, зменшення надходжень та масштабні руйнування держава фактично втратила здатність фінансувати видатки власним коштом. Основним джерелом підтримки є міжнародна допомога, гранти, програми.

Станом на кінець 2024 року співвідношення боргу до ВВП становило 91,15% наближається до 100%. Рекордний державний борг є серйозним, але не критичним викликом у нинішніх реаліях України. У воєнний період головне –

забезпечення функціонування держави, а борг є життєво важливим інструментом виживання. За умови продовження міжнародної підтримки, ефективного контролю за використанням коштів та розробки чіткої післявоєнної стратегії, нинішнє боргове навантаження може бути керованим і навіть корисним для майбутнього розвитку країни [4].

У перспективі ми всі очікуємо стабілізацію макроекономічних показників, регулювання боргу з метою його унормування та підвищення фінансової стійкості держави. Віримо в зміцнення економіки України.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17> (дата звернення: 25.10.2025).

2. Офіційний сайт Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (дата звернення: 25.10.2025).

3. Аналіз сучасного стану Державного боргу та ключові напрями забезпечення боргової безпеки України. URL:

https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-05/derzh_borg.pdf (дата звернення: 25.10.2025).

4. Державний борг України б'є історичний рекорд: боргова пастка чи стратегічний ресурс. URL: <https://iaa.org.ua/articles/derzhavnyj-borg-ukrayiny-bye-istorychnyj-rekord-borgova-pastka-chy-strategichnyj> (дата звернення: 25.10.2025).

ПОДАТКИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ КРАЇНИ

Бучковська В., Попатенко К.

Здобувачі освіти III курсу

Наукові керівники: викладач вищої категорії **Новікова В.О.**

викладач I категорії **Мержиєвський К.В.**

Відокремлений структурний підрозділ «Ананьївський аграрно-економічний фаховий коледж Уманського національного університету

ПОДАТКИ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД: ЗМІНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Повномасштабне вторгнення російської федерації в лютому 2022 року кардинально змінило податкову політику України. Основною метою змін стало забезпечення фінансової стійкості держави (фінансування оборони та соціальних витрат) та підтримка економіки й бізнесу в умовах значних втрат та руйнувань. Податкова система стала інструментом швидкого реагування на кризові виклики.

На початку повномасштабного вторгнення та протягом наступних періодів Верховна Рада та Уряд запровадили низку ключових змін, які можна розділити на кілька блоків:

1. Лібералізація та спрощення для бізнесу

- *Спеціальна ставка єдиного податку 2%:* На період дії воєнного стану (згодом скасована) для платників єдиного податку 3-ї групи була запроваджена можливість перейти на ставку 2% від доходу (замість 5%) з одночасним звільненням від сплати Податку на додану вартість [1]. Цей режим діяв без обмежень по обсягу доходу, що сприяло підтримці великого та середнього бізнесу.

- *Звільнення для Фізичної особи підприємців 1-ї та 2-ї груп:* Фізичної особи підприємців першої та другої груп отримали право добровільно не сплачувати єдиний податок та Єдиний соціальний внесок за себе.

- *Тимчасове скасування мит та Податок на додану вартість на імпорт (скасовано):* На певний час були скасовані Податки на додану вартість, акцизний податок та ввізне мито на імпорт низки товарів, зокрема, транспортних засобів, що мало на меті наситити ринок необхідними товарами та підтримати логістику. Згодом ці пільги були скасовані з метою збільшення дохідної частки державного бюджету України. Близько 6 місяців фактично не працювала система електронного адміністрування податку на додану вартість, що створювало значні проблеми в діяльності підприємств. А коли система запрацювала — форма податкової накладної змінилася, що додало роботи бухгалтерам.

- *Пільги щодо благодійної допомоги:* Врегульовано питання звільнення від оподаткування благодійної допомоги, наданої на потреби оборони та постраждалим.

2. Адміністрування та контроль

- *Мораторій на податкові перевірки:* Було запроваджено мораторій на проведення податкових перевірок, за винятком окремих випадків (зокрема, фактичних перевірок). Згодом мораторій був частково скасований для певних видів перевірок та категорій платників (наприклад, для великих платників).

- *Зупинення перебігу строків:* На період воєнного стану було зупинено перебіг строків, визначених податковим законодавством (наприклад, для подання звітності, сплати податків, податкових перевірок). Згодом багато з цих строків було відновлено.

- *Звільнення від відповідальності:* Платники податків, які не мали можливості своєчасно виконувати свої податкові обов'язки через наслідки війни, були звільнені від штрафів та пені.

3. Посилення фіскальної політики (пізній етап)

- *Збільшення військового збору:* Однією з найбільш обговорюваних змін стало збільшення ставки військового збору (з 1,5% до 5% для певних видів доходів) та розширення бази його оподаткування. Зокрема на час воєнного стану для фопів першої другої та четвертої груп Єдиного податку виводиться військовий збір у розмірі 10 % від мінімальної заробітної плати станом на 1 січні тобто 800 грн. З фоба. Для фопів третьої групи Єдиного податку військовий збір становитиме 1 % від доходу.

- *Скасування Єдиного Податку 2% (з 1 серпня 2023 року):* Найбільш помітним кроком стало скасування спеціальної ставки єдиного податку 2% від доходу. Платники, які користувалися цією пільгою, були автоматично переведені назад на довоєнну систему (зазвичай, 5% Єдиний податок або загальна система). **Метою скасування є припинення "податкового туризму" та повернення великих платників до сплати Податку на додану вартість і податку на прибуток, що значно збільшує надходження до бюджету.**

- *Підвищення податку на прибуток для банків:* була запроваджена підвищена ставка податку на прибуток для банківських установ. Замість стандартної ставки 18%, ставка була встановлена на рівні **50%** від чистого прибутку банків за 2023 рік та **25%** за наступні податкові періоди [2]. Обґрунтуванням стало надприбутки банківського сектору, отримані переважно за рахунок високої облікової ставки Національного банку України та операцій з державними цінними паперами, розглядалися як джерело для додаткового фінансування бюджету.

- *Відновлення частини перевірок та штрафів (з жовтня 2023 року):* були відновлені штрафні санкції за порушення вимог щодо використання реєстраторів розрахункових операцій (РРО) та програмних реєстраторів розрахункових операцій (ПРРО). Винятком лише залишається мораторій на штрафи за реєстраторів розрахункових операцій все ще діє для територій активних бойових дій та окупованих територій. Для Фізичної особи підприємців на спрощеній системі (крім тих, що продають ризикові товари) штрафи залишаються зменшеними. Мета: посилення контролю за готівковими розрахунками та боротьба з тіньовим обігом..

Післявоєнне відновлення України вимагатиме значних фінансових ресурсів, що неминуче вплине на подальшу податкову політику. З урахуванням всіх досягнутих результатів за 2022-2025 роки в податковому законодавстві можемо визначити перспективи в податковій політиці України на майбутнє. Серед ключових перспектив:

- *Можливе зростання податкового навантаження:* Необхідність фінансування масштабної відбудови, обслуговування зовнішніх боргів та забезпечення обороноздатності може призвести до підвищення окремих ставок податків (наприклад, Податок на додану вартість, акцизів, військового збору, Податок на доходи фізичних осіб). Також реалізується план з підвищення акцизного податку на паливо кожні півроку, відбулося переведення ставок акцизного податку на тютюн з гривень у євро. Одже з зниженням курсу гривні — автоматично відбувається підвищення податку а також зростання ціни для покупця. Держава відтермінує введення електронної марки на алкогольні напої. З 1 жовтня 2025 року субекти господарювання які продають тютюн і алкоголь зобов'язані забезпечити середню зарплату працівників на рівні не нижче двох мінімальних зарплат (16000 грн.). Пільгова норма в 1,5 мінімальні зарплати (12000 грн.) застосовується, якщо одночасно виконуються дві умови: усі торгові точки розташовані на відстані понад 50 км. від обласних центрів а торгові зали мають площу до 500 квадратних метрів [3].

- *Податкова реформа:* Тривають дискусії щодо проведення комплексної податкової реформи, спрямованої на спрощення системи, зниження кількості податків, але з потенційним зростанням ефективності адміністрування та розширенням бази оподаткування. Розглядається ідея запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб.

- *Гармонізація з ЄС:* У контексті євроінтеграції податкова система України має бути гармонізована з нормами та директивами Європейського Союзу, що стосується Податку на додану вартість, акцизів та прямого оподаткування.

- *Стимулювання інвестицій:* Для залучення інвестицій у відновлення економіки очікується запровадження податкових стимулів (пільг, знижених ставок) для певних секторів економіки та інвестиційних проєктів.

- *Цифровізація адміністрування:* Подальший розвиток цифрових інструментів для спрощення та автоматизації податкового адміністрування, зменшення людського фактора та корупції. Значно посилилися вимоги до використання реєстратора розрахункових операцій та обов'язковість використання банківських терміналів.

Майбутній розвиток економіки не можливий без удосконалення податкового законодавства. Наповнення державного бюджету України в основному забезпечується за рахунок податків, зборів та обов'язкових платежів. Отже, для детально розглянені декілька перспектив в податковому законодавстві більш конкретніше. Хочемо звернути увагу на **фіскальне посилення та перспективи податкової реформи**, які будуть застосовуватися для наповнення бюджету країни в післявоєнний період.

З середини 2023 року та протягом 2024 року Україна почала поступово відмовлятися від найбільш ліберальних воєнних податкових пільг [4]. Це було викликано необхідністю фінансування дефіциту державного бюджету, який значною мірою покривається міжнародною допомогою, а також вимогами Міжнародного валютного фонду щодо відновлення фіскальної стійкості.

Дискусії, тобто невизначеність щодо спрощеної системи оподаткування унеможливило планування підприємницької діяльності. Тіньовий сектор економіки взагалі окрема тема. Оцінити розміри цього сектора економіки неможливо але орієнтовні цифри близько 19 %. Рівень у 40 % від Валового внутрішнього продукту вважається катастрофічним для легальної економіки. Нікуди не ділися проблеми митниці, сірі схеми експорту також.

Майбутнє податкової системи України тісно пов'язане з післявоєнним відновленням та інтеграцією до Європейського Союзу. Обговорюється необхідність глибокої, а не точкової, податкової реформи, яка мала б дві основні цілі: стимулювання економіки та забезпечення бюджету.

Податкова політика України у воєнний період продемонструвала гнучкість та швидку адаптивність, успішно балансує між потребами бюджету, з одного боку, та необхідністю підтримки економіки і бізнесу, з іншого. Однак, згодом спостерігається тенденція до поступового посилення фіскальної політики та повернення до довоєнних правил адміністрування (з певними винятками). Майбутні зміни будуть визначатися потребою у відновленні та євроінтеграцією, що, ймовірно, призведе до комплексної податкової реформи.

Список використаних джерел:

1. Воронін Яків. Про особливості застосування 2% єдиного податку на період дії воєнного стану. 2022. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/pro-osoblyvosti-zastosuvannya-2-yedynogo-podatku-na-period-diyi-voynnogo-stanu> (дата звернення 04.11.2025)
2. Білоус Олександр. Голова НБУ назвав наслідки для банків від підвищення податку на прибуток до 50%. 2025. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/pro-osoblyvosti-zastosuvannya-2-yedynogo-podatku-na-period-diyi-voynnogo-stanu> (дата звернення 04.11.2025)
3. Головне управління ДПС у Волинській області. З 1 жовтня 2025 року запроваджено вимоги щодо мінімального розміру заробітної плати у сфері роздрібною торгівлі алкоголем, тютюном, рідинами для електронних сигарет та пальним. 2025. URL: <https://vl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-945961.html> (дата звернення 04.11.2025)
4. Державна податкова служба України у Львівській області. З 1 січня 2023 року припинено дію деяких податкових пільг. 2023. URL: <https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-648807.html> (дата звернення 04.11.2025)

Кузьмін Ю. М.

Здобувач освіти 3 курсу

Науковий керівник: к. політ.н., викладач-методист

Малишенко Л. О.

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

РОЛЬ ДЕРЖАНОГО ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ

Податковий менеджмент як важливий елемент системи управління оподаткуванням нами представляється важливим складовим фінансової діяльності держави. Рівень наповнення бюджетів усіх рівнів країни, а також рентабельність господарської діяльності суб'єктів підприємництва напряму залежить від ефективного використання податкових інструментів.

Податковий менеджмент в науці визначають як сукупність прийомів та методів організації податкових відносин з метою забезпечення ефективного та збалансованого управління податковими зобов'язаннями підприємства підвищення його фінансової стійкості, мінімізації податкових ризиків і досягнення стратегічних цілей господарської діяльності [1]. Особлива увага при цьому приділяється управлінню податковими потоками на вході та виході, тобто комплексному контролю над податковими наслідками операцій з постачальниками, інвесторами, персоналом (вхідні потоки), а також зобов'язаннями перед державним бюджетом у формі обов'язкових платежів (вихідні потоки). Управління цими потоками передбачає не лише дотримання чинного податкового законодавства, а й активне використання інструментів податкового планування, аналізу податкового навантаження, прогнозування змін у фіскальному середовищі та побудову ефективної податкової політики підприємства. Отже, реалізація мети податкового менеджменту спрямована на досягнення оптимального співвідношення між економічними інтересами підприємства та вимогами державно податкової системи [2, с. 44-45].

Таким чином, державний податковий менеджмент представляється системою дій державних органів, зокрема податкової служби, спрямованою на формування та реалізацію податкової політики з метою забезпечення стабільного надходження коштів до бюджету та фінансування державних витрат. У межах цієї системи застосовуються інструменти законодавчого регулювання, податкового контролю, перевірок та санкцій. Натомість корпоративний податковий менеджмент – це діяльність підприємства, спрямована на ефективне управління власними податковими зобов'язаннями. Основною метою є оптимізація податкового навантаження, законне зменшення податкових витрат, податкове планування, а також уникнення штрафів і податкових ризиків. І тут головна відмінність полягає в цілях: держава зацікавлена у зростанні податкових надходжень, а підприємства – у зменшенні податкових платежів.

Державний податковий менеджмент відіграє ключову роль у формуванні доходів бюджетів усіх рівнів, оскільки саме через ефективне управління податковою системою держава забезпечує фінансову основу для виконання своїх

функцій. Це управління охоплює планування, організацію, контроль і аналіз процесів, пов'язаних з нарахуванням, справлянням та надходженням податків і зборів до бюджету. Одним із головних завдань податкового менеджменту є забезпечення стабільності та передбачуваності бюджетних надходжень. Це досягається завдяки розробці обґрунтованої податкової політики, удосконаленню податкового законодавства, упровадженню цифрових технологій адміністрування податків, а також через контроль за своєчасною сплатою податків з боку платників. Тож державний податковий менеджмент допомагає податкам виконувати їхню фіскальну функцію, яка полягає у мобілізації фінансових ресурсів для задоволення суспільних потреб. Так, за дев'ять місяців 2025 року до бюджетів усіх рівнів надійшло 1660,8 млрд. грн. податкових надходжень. За аналогічний період 2024 року до бюджетів було сплачено 1517,7 млрд. грн., зростання склало 143,1 млрд. грн. Якщо порівнювати із ВВП, у 2024 році фіскальними службами України було зібрано 27,3% номінального ВВП у вигляді податкових надходжень. У попередньому році частка ВВП складала лише 25,1%. Зростання показника досягло 2,2 процентних пункти та свідчить про посилення рівня податкового навантаження на платників податків – фізичних та юридичних осіб [3].

Важливим аспектом податкового менеджменту є аналітична діяльність, яка дозволяє прогнозувати обсяги податкових надходжень та виявляти ризики недонадходження платежів до бюджету. Так, на 2026 рік планується мобілізувати тільки до Державного бюджету податкових надходжень у розмірі 2,46 трлн грн., що є досить оптимістичним прогнозом з огляду на темпи зростання економіки в Україні, темпи зростання промисловості зокрема.

З огляду на виклики сьогодення, пов'язані з економічною нестабільністю, тіньовою економікою та обмеженими ресурсами, постає необхідність удосконалення підходів до управління податковою системою. У цьому контексті перш за все, слід посилити аналітичну функцію податкових органів. Це передбачає систематичний моніторинг макроекономічних показників, платіжної дисципліни, структури податкових надходжень та ризиків їх недоотримання. Другим важливим кроком є цифровізація процесів податкового адміністрування. Запровадження електронного документообігу, автоматизованих систем ризикоорієнтованого аудиту, електронної звітності та контролю зменшить витрати часу платників і держави, підвищить прозорість, знизить рівень корупції та сприятиме зростанню добровільної сплати податків. Крім того, доцільно активізувати боротьбу з тіньовою економікою. Для цього необхідна взаємодія податкових органів з митною, фінансовою, правоохоронною та судовою системами. Також важливим є запровадження мотиваційних механізмів для платників, наприклад, податкових знижок за добровільне розкриття порушень або бонусів для сумлінних платників. Окрему увагу варто приділити удосконаленню податкової політики, зокрема перегляду податкових пільг. Часто вони використовуються неефективно або вибірково, що знижує фіскальний потенціал. Необхідно запровадити прозорі критерії оцінки ефективності кожної

пільги та відмовлятися від тих, що не приносять очікуваного економічного ефекту.

Таким чином, державний податковий менеджмент є важливим елементом фінансової системи, що безпосередньо впливає на формування доходної частини бюджету та забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Ползікова Г. В. Антикризові механізми стратегічного податкового менеджменту. Ефективна економіка. № 12, 2014. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4706> (дата звернення 20.09.2025).

2. Масленніков Є.І. Податковий менеджмент в системі управління підприємством. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2025. Том 24. Вип. 1 (59). С.40-61.

3. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (дата звернення 20.09.2025).

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА БІЗНЕСУ

Болтовська К. Г.

Здобувачка освіти 3 курсу

Одеський національний морський університет

Науковий керівник: викладач-методист **Ротарь О.М.**

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ, ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах глобалізації економіки та зростаючої конкуренції на внутрішніх і міжнародних ринках якість продукції й послуг стає визначальним чинником успіху підприємства. Сучасний споживач дедалі більше орієнтується не лише на ціну, а й на стабільність, надійність та репутацію виробника. Саме тому управління якістю перетворюється з технічного елемента виробничого процесу на стратегічну функцію менеджменту, що формує довгострокові конкурентні переваги. Управління якістю сьогодні розглядається як комплексна система, що охоплює всі рівні діяльності підприємства – від планування й проектування продукції до післяпродажного обслуговування. Воно ґрунтується на принципах постійного вдосконалення, клієнтоорієнтованості та залучення персоналу до процесів забезпечення якості.

Управління якістю визнається стратегічним компонентом, який сприяє досягненню конкурентної переваги та забезпеченню довгострокової життєздатності організації [1]. У сучасному менеджменті якість розглядається не лише як технічна характеристика, а як стратегічна категорія, що відображає ефективність усіх бізнес-процесів. Реалізація концепції Total Quality Management (TQM) – загального управління якістю – дає можливість інтегрувати функції контролю, аналізу, планування та мотивації персоналу в єдину систему [2].

Основні принципи сучасного управління якістю включають:

1. орієнтацію на споживача;
2. лідерство керівництва;
3. залучення працівників усіх рівнів;
4. процесний і системний підхід;
5. постійне вдосконалення діяльності;
6. прийняття рішень на основі фактів;
7. партнерські відносини з постачальниками.

Дотримання цих принципів сприяє формуванню стабільної корпоративної культури, підвищенню ефективності управління ресурсами та зменшенню виробничих витрат.

Якість продукції чи послуг має не лише економічне, а й соціальне значення. Висока якість забезпечує задоволення потреб споживачів, підвищує рівень довіри до підприємства, створює позитивний імідж бренду та сприяє

розвитку соціальної відповідальності бізнесу. Соціально-економічний підхід до управління якістю передбачає баланс між прибутковістю підприємства, безпекою та задоволеністю споживачів, а також гідними умовами праці персоналу. Це відповідає сучасним концепціям сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), у межах яких якість розглядається як показник соціальної ефективності бізнесу. Особливої актуальності набуває впровадження міжнародних стандартів серії ISO 9001, які створюють основу для побудови ефективної системи менеджменту якості (СМЯ) [3]. Такі системи дають змогу підприємствам оптимізувати внутрішні процеси, знизити витрати, забезпечити прозорість управлінських рішень і підвищити довіру партнерів.

Інновації є невід'ємною складовою сучасного управління якістю. Впровадження нових технологій, цифрових систем моніторингу, автоматизація виробничих процесів і використання методів Data Quality Management підвищують точність контролю та швидкість реагування на відхилення. Застосування концепції «Індустрія 4.0» та інтелектуальних технологій (Big Data, IoT, AI) створює нові можливості для прогнозування дефектів, оптимізації ресурсів і підвищення стабільності продукційних процесів. Таким чином, якість перетворюється на інтегральний показник цифрової зрілості підприємства.

Ефективне управління якістю є одним із ключових чинників конкурентоспроможності підприємства у сучасних соціально-економічних умовах. Воно забезпечує стабільність бізнесу, лояльність споживачів, оптимізацію витрат і підвищення продуктивності праці. Сучасна стратегія управління якістю повинна поєднувати економічні цілі з соціальною відповідальністю, орієнтуватися на довгострокову цінність для всіх зацікавлених сторін – споживачів, працівників, партнерів і суспільства в цілому.

Управління якістю в сучасних умовах глобалізації та технологічних змін набуває особливого значення, адже конкуренція на світових ринках вимагає не лише ефективного контролю за якістю, а й здатності підприємства адаптуватися до нових умов та швидко реагувати на зміни у вимогах споживачів. Тому важливо також розглядати управління якістю як складову стратегічного менеджменту, яка вимагає інтеграції з іншими функціями підприємства, такими як маркетинг, фінанси, логістика та інновації.

Сьогодні підприємства з високим рівнем управління якістю можуть розраховувати на стабільніші бізнес-процеси, оскільки зменшуються ймовірні витрати через дефекти, знижуються затрати на повернення товарів і послуг, а також зростає рівень задоволеності споживачів. Тому управління якістю є важливим елементом у забезпеченні стійкості та адаптивності бізнесу до змін навколишнього середовища.

Інновації у галузі управління якістю не обмежуються лише технологічними розробками або цифровими трансформаціями. Вони також охоплюють нові підходи в організації процесів, покращення комунікацій між працівниками та зацікавленими сторонами, а також створення культури постійного вдосконалення. Використання «крос-функціональних команд»,

методів "lean" та "six sigma" для вдосконалення процесів дозволяє підприємствам оптимізувати управлінські функції і підвищити ефективність взаємодії між різними підрозділами [4].

З огляду на сучасні вимоги до бізнесу з боку споживачів, інвесторів та держав, соціальна відповідальність також повинна бути інтегрована у систему управління якістю. Це включає в себе етичні аспекти виробництва, зменшення впливу на навколишнє середовище, дотримання прав працівників та забезпечення рівних можливостей для всіх. Такі аспекти не тільки покращують імідж компанії, а й стають вирішальними при виборі постачальників і партнерів.

Список використаних джерел:

1. Майданович В.В. Теоретичні основи визначення поняття управління якістю на підприємстві в сучасних умовах. Інвестиції: практика та досвід. № 15. 2024. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/investplan/article/download/4314/4349/9991>

(дата звернення 05.11.2025).

2. Zosym Махум. Тотальне управління якістю (Total quality management - TQM). URL: <https://www.maxzosim.com/totalnie-upravlinnia-iakistiu/> (дата звернення 05.11.2025).

3. Мазуренко В.П., Засенко О.Ю. Сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності у міжнародному бізнесі. Ефективна економіка. 2012. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1199> (дата звернення 05.11.2025).

4. Ложачевська О. М., Хіленко О. О., Заяц О. В., Федірець О. В. Впровадження процесно-орієнтованого підходу як ключовий чинник підвищення ефективності операційного менеджменту. Актуальні проблеми сталого розвитку. 2025. Т. 2, № 3. С. 48–59. URL: <https://journals.csr.com.ua/index.php/sustainability/article/download/87/86> (дата звернення 05.11.2025).

Родінов Б.

Курсант судноводійного відділення

Керівники: викладачі вищої категорії, старші викладачі

Малікова О., Сушенцова Г.

Відокремлений структурний підрозділ

«Морехідний фаховий коледж ім. О. І. Маринеска

Національного університету «Одеська морська академія»

ШЛЯХ ТОВАРУ: ЯК ЕКОНОМІКА ПЕРЕТВОРЮЄ ЙОГО НА ВАНТАЖ

У сучасній глобальній економіці кожен товар проходить складний шлях від моменту виготовлення до кінцевого споживача. Цей шлях включає безліч етапів - від виробництва і зберігання до транспортування, експедирування та доставки морським, автомобільним або залізничним транспортом. Саме на

цьому етапі звичайний товар набуває нового економічного статусу - перетворюється на вантаж.

Процес перетворення товару у вантаж має не лише логістичне, але й економічне, правове та технологічне значення. Він охоплює організацію постачань, формування ціни, страхування ризиків, оптимізацію транспортних витрат і забезпечення безпеки перевезень, формуються нові робочі місця, розвивається міжнародна торгівля (див рис.1).

Таким чином, перетворення товару на вантаж - це зміна не фізичної сутності продукту, а його економічного статусу в процесі обігу.

Товар - це продукт праці, який має споживчу вартість і призначений для обміну [1]. Його основними ознаками є якість, кількість, упаковка, маркування та відповідність стандартам. Коли товар підготовлений до перевезення, він стає вантажем.

Вантаж – це матеріальні цінності, що переміщуються транспортними засобами [2] На цьому етапі до товару додаються транспортні характеристики: вага, обсяг, тип упаковки, спосіб розміщення, умови перевезення, небезпечність або крихкість.

Цей шлях формує не лише логістичну, а й економічну вартість продукції, визначає рівень конкурентоспроможності підприємства і сприяє розвитку міжнародних економічних зв'язків. Шлях товару до споживача зазвичай складається з таких етапів:

Рис.1 Процес перетворення товару у вантаж

Джерело: розроблено автором

1. Виробник – створення готової продукції, її пакування, оформлення сертифікатів і підготовка до транспортування.

2. Склад – зберігання продукції, формування партій, маркування та контроль якості.

3. Експедитор – організація перевезення, оформлення транспортних документів, страхування вантажу, вибір оптимального маршруту.

4. Порт відправлення – оформлення митних процедур, навантаження на судно.

5. Морський транспорт – перевезення вантажу морем, контроль за збереженням і безпекою.

6. Порт прибуття – розвантаження, митне очищення, оформлення документації.

7. Споживач – отримання товару, що пройшов шлях від виробництва до кінцевого ринку.

Кожен із цих етапів має власні економічні ризики, витрати і відповідальних осіб, що потребує координації між усіма учасниками логістичного процесу.

Морський транспорт займає провідне місце у світовій системі товарообігу. Близько 80 % світової торгівлі здійснюється саме морем.

Таблиця 1.

Основними перевагами морських перевезень є:

Показник	Значення
Частка морських перевезень у світовій торгівлі	~80% за обсягом, ~70% за вартістю
Кількість контейнерів, що перевозяться щороку	понад 850 млн TEU
Середня вартість морського фрахту	0,05–0,10 \$ миль/год
Частка контейнерних суден у світовому флоті	17%

Під час переходу товару у статус вантажу виникають економічні ризики:

- зміна валютних курсів;
- пошкодження товару під час перевезення;
- затримки в портах;
- підвищення цін на паливо.

Для України морська логістика має особливе значення, адже країна володіє потужними портами на Чорному морі — Одеса, Південний, Чорноморськ, Миколаїв - які є стратегічними воротами у світову економіку.

Отже, «від товару до вантажу» — це не просто шлях матеріальних цінностей, а ціла економічна подорож у просторі світової торгівлі, де кожен етап має своє стратегічне значення. «Від товару до вантажу - від ідеї до економічного результату!»

Список використаних джерел:

1. Мельник Т.Ю. Товарознавство : підручник (для студентів економічних спеціальностей). Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». 2020. 364 с. URL: https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/12345_6789/7682/1/%D0%A2%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%9E_%D0%9C%D0%95%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%A2.%D0%AE_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%281%29.pdf (дата звернення 30.10.2025).

2. Міністерство розвитку громад та територій України. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні. URL: https://i.factor.ua/ukr/law-478/section-1699/article-38599/?srsltid=AfmBOoptO2WsT2j-cFKEJHChUggjFcWY_85MfxAqFaC3V9kRYzOivuDr (дата звернення 30.10.2025).

Калинку А. М.
Здобувач освіти 3 курсу
Науковий керівник: викладач-методист **Єна Л. М.**
Одеський фаховий коледж економіки,
права та готельно-ресторанного бізнесу

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Сучасні економічні умови, що характеризуються високою інфляцією, зростанням цін на сировину, енергоносії та послуги, а також зменшенням платоспроможного попиту населення, ставлять перед закладами ресторанного господарства (ЗРГ) серйозні виклики. Виживання та підтримка рентабельності в таких обставинах неможливі без продуманої та комплексної системи оптимізації витрат. Більше не достатньо просто контролювати закупівлю; необхідний цілісний підхід, що охоплює всі аспекти бізнесу – від логістики та кухні до маркетингу та управління персоналом.

Управління витратами підприємства являє собою процес цілеспрямованого впливу на склад, структуру та поведінку витрат, а також їх облік, планування, аналіз та контроль для прийняття управлінського рішення щодо їх оптимізації [1].

Оптимізація – це не синонім тотальної економії, яка може погіршити якість продукту та сервісу, а раціональне використання ресурсів для максимізації прибутку при збереженні лояльності клієнтів.

Перш ніж оптимізувати, необхідно чітко розуміти, на що саме витрачаються кошти в закладах ресторанного господарства. Без детального аналізу будь-які дії будуть сліпими.

Отже, до постійних витрат віднесемо витрати на оренду, зарплату адміністративного персоналу, комунальні послуги, амортизація обладнання, податки. Ці витрати майже не залежать від обсягів продаж.

Тоді як змінні витрати - це вартість сировини, продуктів та напоїв, заробітна плата виробничого та обслуговуючого персоналу (якщо вона залежить від виручки), пакувальні матеріали тощо. Ці витрати змінюються пропорційно до ділової активності підприємства. Можемо ще виділити напівзмінні - реклама, маркетинг, навчання персоналу [2].

Для їх оптимізації вкрай необхідно постійно проводити аудит за такими напрямками:

- фінансовий аналіз включає вивчення звітів про прибутки та збитки, аналіз собівартості страв (CALC), виявлення найбільших статей витрат;
- технологічний аудит – це оцінка ефективності використання обладнання, перевірка технологічних карт, виявлення витрат сировини на етапах прийому, зберігання та приготування;
- операційний аудит охоплює аналіз робочих процесів на кухні, у залі, барі на предмет неефективних дій, марних переміщень, надлишкових запасів.

Тільки на основі глибокого аудиту можна виявити "вузькі місця" та сформуванати ефективну стратегію оптимізації.

Розглянемо декілька напрямів раціоналізації витрат в ресторанному господарстві:

- ✓ оптимізація витрат на сировину та запаси (Food Cost);
- ✓ ефективне управління запасами сировини, напівфабрикатів, купованих товарів;
- ✓ поліпшення умов організації закупівель сировини, купованих товарів;
- ✓ зменшення витрат та використання переробків сировини;
- ✓ впровадження zero-waste або low-waste концепцій – це використання обрізків, кісток та інших "відходів" для приготування бульйонів, соусів, начинок;
- ✓ удосконалення розрахунку витрат на персонал (Labor Cost) стоїть на другому місці, тому що витрати на зарплату є другою за величиною статтею (20-30% від виручки). Основний принцип – не мінімізація штату, а підвищення ефективності його роботи. Велике значення мають застосування мотиваційних систем оплати праці:

✓ впровадження системи KPI (ключові показники ефективності) для різних посад. Наприклад, для офіціантів – середній чек, кількість проданих позицій, відсоток чайових; для кухарів – дотримання норм витрати сировини, відсутність скарг.

✓ відсоток від продажів або загальної виручки закладу як додаткова мотивація працівників виробничо-торговельної групи [3,4].

В управлінні персоналом вирізняють актуальну тему - скорочення плинності кадрів. Плинність персоналу – це прямі витрати на пошук, найм та навчання нових співробітників. Створення здорового мікроклімату, кар'єрні перспективи, своєчасні виплати та повага до працівників допомагають утримати цінні кадри.

✓ автоматизація процесів обслуговування націлена на впровадження сучасних систем замовлень (через планшети, QR-коди), які зменшують навантаження на офіціантів і прискорюють обслуговування, використання POS-систем, інтегрованих з системою управління складом та кухнею, що зменшує помилки персоналу та спрощує звітність.

✓ модернізація енерговитрат та експлуатаційних витрат в закладах ресторанної галузі мають важливе значення. Енергоефективність – це заміна звичайних ламп на енергозберігаючі (світлодіодні); встановлення датчиків руху у допоміжних приміщеннях (сховища, туалети), регулярне технічне обслуговування холодильного та вентиляційного обладнання для підтримки його максимальної ефективності; використання сучасного енергоефективного кухонного обладнання (індукційні плити, пароконвектомати);

✓ перегляд умов договорів оренди або комунальних платежів. Можливість переговорів з орендодавцем про тимчасове зниження орендної плати або перехід на відсоток від виручки;

✓ маркетингові витрати, девізом цього напрямку є «Ефективність замість обсягу».

І останній напрям – це тактики ціноутворення:

- впровадження наборів (сетів) та комплексних обідів: це підвищує середній чек і дозволяє ефективніше використовувати сировину;
- психологічне ціноутворення (наприклад, ціна 199 грн замість 200 грн).
- створення якорних страв з високою націнкою, які роблять інші позиції меню вигіднішими на їхньому тлі.

Таким чином, оптимізація витрат у ресторанному бізнесі в сучасних умовах – це не разова акція, а безперервний процес, що вимагає системного підходу та гнучкості. Ключ до успіху полягає в комплексному застосуванні всіх перелічених методів: від суворого контролю сировини до стратегічного управління меню та персоналом. Важливо пам'ятати, що головна мета – не просто скоротити витрати, а знайти резерви для підвищення ефективності бізнесу в цілому, зберігаючи при цьому якість послуг та лояльність клієнтів. Інвестиції в технології автоматизації та аналітики сьогодні швидко окупляться завтра, забезпечивши закладу стійкість і конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел:

1. Рябенюк М. О. Управління витратами на підприємствах ресторанного господарства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 42 • 2022. http://www.visnyk-ekonom.uzhnu.uz.ua/archive/42_2022ua/23.pdf (дата звернення 07.11.2025)

2. Єлец О. П., Бірюк А. І. Постійні та змінні витрати. URL: https://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom2/21_Yelets.htm#:~:text=%D0%97%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%20%E2%80%93%20%D1%86%D0%B5%20%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%2C%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0,%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3%D0%B8%2C%20%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D1%83%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%83%20%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D1%96%D0%B2.

3. Як скоротити витрати ресторану чи кафе. Ефективне управління витратами. URL: <https://choiceqr.com/uk/news/%D1%8F%D0%BA-%D1%81%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B8-%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%83-%D1%87%D0%B8-%D0%BA%D0%B0%D1%84/> (дата звернення 07.11.2025)

4. Лошакова Н. Як скоротити витрати ресторану, управління витратами ресторану чи кафе. Режим доступу : <https://joinposter.com/ua/post/yak-skorotyty-vytraty-restoranu>

Мирошниченко Д.В.
Здобувачка освіти 1 курсу
Науковий керівник: викладач-методист
Мирошниченко В.О.
Відокремлений структурний підрозділ
"Одеський технічний фаховий коледж
Одеського національного технологічного університету"

СУЧАСНІ МОБІЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА МАРКЕТИНГОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ ІЗ КЛІЄНТАМИ

На сучасному етапі розвитку маркетингових технологій одним із важливих напрямків є вивчення загального впливу мобільних технологій на маркетингову взаємодію виробників та продавців з клієнтами, з метою розроблення ефективних клієнтських стратегій, дослідження поведінки споживачів та створення каналів персоналізованих комунікацій споживачам, які користуються різноманітними мобільними додатками.

Мобільний застосунок може розглядатися як окремий продукт, додаткова точка продаж (мобільний магазин), розширення взаємодії з брендом для користування продуктом компанії (рекламний/іміджевий), засіб побудови бізнес-процесів (корпоративний застосунок) [1]

Отже, виникають і ключові питання, які слід враховувати при роботі із клієнтами, що застосовують різноманітні мобільні додатки – магазинів, АЗС, он-лайн платформ та ін.

Дослідження показали, що ми можемо виділити п'ять ключових запитань, відповіді на які дадуть змогу своєчасно відреагувати на вимоги клієнтів.

Перше питання: «Інформація, яку Ви отримуєте в мобільних додатках торгівельних мереж, є зручною для сприйняття?»

Воно стосується якості мобільних додатків, які є способами маркетингової взаємодії з клієнтами. За підсумками опитування 73% респондентів повністю або частково погодились із твердженням, що наявні мобільні додатки подають інформацію в зручному форматі. Однак 6% респондентів відзначили незручність подачі інформації, отже, під час розроблення клієнтських стратегій у сфері мобільного маркетингу потрібно створити умови для вибору клієнтом зручного інтерфейсу, що може при звести до певного підвищення ціни розробки додатку, але надають змогу охопити додатково 27% клієнтів, для яких подача інформації є повністю або частково незручною [2].

Друге питання: «Отримана інформація впливає на мій споживацький вибір»

Для 71% респондентів суттєвим є вплив цифрової взаємодії для прийняття рішень під час здійснення споживацького вибору. Такий показник свідчить про те, що в разі формування стратегії цифрової взаємодії з клієнтами потрібно створювати продукти, які здатні допомогти споживачеві зробити вибір. Вони мають бути розроблені з використанням систем штучного інтелекту і спрямовані на персоналізовані комунікації з клієнтами [2].

Трете запитання: «За останній тиждень більшість інформації про товари та послуги було отримано мною через інтернет».

Воно важливе для дослідження впливовості мобільного маркетингу відносно щільності інформаційного потоку для клієнтів засобами мобільних додатків. За підсумками тільки 38% респондентів відповіли, що переважну більшість інформації про товари та послуги було отримано за останній тиждень через інтернет. Тому ми можемо підкреслити, що впливовість мобільного маркетингу потрібно підвищувати, насамперед шляхом вивчення поведінки конкретних груп споживачів та адаптації уніфікованих мобільних додатків відносно до їх потреб. Цифрова взаємодія з клієнтами має як прямий, так й опосередкований вплив, і в сучасних умовах конкуренція між виробниками здійснюється не тільки в реальному, але й у віртуальному просторі.

Четверте питання: «Перед здійсненням крупних покупок я обов'язково вивчаю пропозиції різних продавців в інтернеті».

Вивчення споживачами товарів різних виробників притаманне 69% респондентів, що означає потребу у вдосконаленні мобільних технологій, спрямованих на маркетингову взаємодію всіх учасників ринку [2].

П'яте запитання: «Я не уявляю собі сучасний ринок без використання різноманітних цифрових засобів»

На сучасному етапі маркетинговим службам усіх компаній потрібно своєчасно реагувати на виклики ринку і самоудосконалювати засоби цифрової взаємодії з клієнтами. Про це свідчать відповіді клієнтської аудиторії - 92% респондентів повністю або частково згодні із цим твердженням. Якщо розглядати репрезентативність вибірки, яку було здійснено для вивчення впливу мобільних технологій на маркетингову взаємодію з клієнтами, то слід зазначити, що за підсумками, наведеними в Google Trends станом на 20.10.2024 року, мережа супер маркетів АТБ-маркет має рейтинг популярності 57%, мережа автозаправок WOG – 85%, а мережа товарів побутової хімії та косметики EVA – 83%. Отже, враховуючи рівень популярності, вищий за 50% для всіх компаній, клієнти яких брали участь у опитуванні, слід зазначити об'єктивність отриманих результатів [2].

Розвиток мобільних технологій справляє глибокий вплив на життя суспільства, і це відображається підвищенням рівня створення та передачі інформації різного змісту та напряду застосовування. Не виключенням є маркетингова взаємодія між виробниками та продавцями товарів і послуг та клієнтами. Для керівництва процесами ініціації, формування, надавання та використання інформацією, що може впливати на поведінку споживачів, потрібно мати уявлення про вплив мобільних технологій на процеси комунікації з клієнтами.

Список використаних джерел:

1. Штанова А. Л. Мобільні застосунки в системі мобільного маркетингу. Проблеми сучасних трансформаций. Серія: економіка та управління. 2024. №13.

URL:https://www.researchgate.net/publication/381695829_Mobilni_zastosunki_v_si_stemi_mobilnogo_marketingu (дата звернення 29.10.2025).

2. Кримська, А., Мирошниченко, В., Коваленко-Савчук, Д. Аналіз впливу мобільних технологій на маркетингову взаємодію з клієнтами. Економіка та суспільство. 2024. № 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4809/4749/> (дата звернення 29.10.2025).

Гресь А. О., Магдич О. А.

Здобувачки освіти III курсу

Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії, к.політ.н., доцент,

викладач методист **Малишенко Л. О.**

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

МЕНЕДЖМЕНТ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах активного розвитку ринкових відносин та зростаючої конкуренції, управління інвестиційною діяльністю стає головним чинником забезпечення сталого економічного зростання підприємства. В даному випадку, інвестиції виступають стратегічним інструментом контролю та зміцнення конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках. Менеджмент, в свою чергу, охоплює комплекс процесів планування, організації, мотивації та контролю за використанням інвестиційних ресурсів, і прагне знайти баланс між прибутковістю інвестицій і ризиком. Це таке управлінське рішення, при якому очікуваний дохід від інвестицій є максимальним за умови прийнятого рівня ризику для підприємства.

Інвестиційний менеджмент повинен включати системи моніторингу та аналізу, які дозволяють своєчасно виявляти нові можливості або загрози. Здатність швидко перерозподіляти ресурси та переглядати пріоритети стає важливою конкурентною перевагою [1]. Усі рішення в процесі інвестування мають бути узгодженими за часом, ресурсами та виконавцями, що забезпечує їх послідовність і ефективність. Відповідно до логіки процесу інвестування можна виділити три взаємопов'язані рівні управління інвестиційною діяльністю підприємства:

1 – стратегічний рівень (визначення довгострокових напрямів інвестиційної діяльності та забезпечення досягнення стратегічних цілей підприємства) [2]

2 – тактичний рівень (добір інвестиційно привабливих активів і формування ефективного інвестиційного портфеля з урахуванням фінансових обмежень)

3 – оперативний рівень (реалізація інвестиційних проєктів, управління портфелем і контроль результатів інвестиційних рішень).

Сучасні підприємства змушені постійно адаптуватися до динамічного ринку, впроваджувати нові технології та підвищувати ефективність управління.

Реалізація таких заходів дає позитивні результати: працівники отримують премії та бонуси за досягнення високих показників, а виробничі процеси стають більш ефективними. Водночас, на рівні підприємства, цей процес не завжди є однозначно позитивним. Будь-яке впровадження інновацій чи інвестиційних проєктів потребує значних фінансових вкладень, що змушує підприємство залучати позикові кошти або використовувати власні ресурси, тимчасово знижувати ліквідність та фінансову стійкість. В умовах економічної нестабільності чи обмежених внутрішніх фінансових можливостей залучення додаткового капіталу може бути ускладнене, що частково нівелює позитивний ефект від підвищення ефективності підприємства. Випадкова подія, яка безпосередньо може вплинути на економічну діяльність чи ухвалення рішень – є ризик, тому важливо відзначати ключову особливість ризику, оскільки ухвалення рішення в будь-якому випадку має невідомий результат.

Важливим чинником для економічного зростання національної економіки вважаються іноземні інвестиції, менеджмент у цій сфері дозволяє підприємству не лише зміцнювати власний фінансовий потенціал, а й інтегруватися у глобальні економічні процеси, підвищуючи свою конкурентоспроможність на світовому ринку.

Введення воєнного стану та тривала війна в Україні, мають значний вплив на інвестиційний менеджмент, в межах держави. Війна зумовлює нестабільність на фінансовому ринку, що негативно впливає на інвестиційну активність та обсяги інвестицій, що, у свою чергу, обмежує можливість фінансування нових інноваційних проєктів та їх розвиток [3]. Попри воєнні дії, Україна зберігає позиції одного з провідних експортерів зернових культур та соняшникової олії. Інвестори продовжують активно спрямовувати капітал у розвиток інфраструктури зберігання, транспортування та переробки сільськогосподарської продукції. Таким чином, інвестиційна діяльність та управління нею є не просто механізмом розвитку, а стратегічною основою конкурентоспроможності підприємства. Тільки системний підхід, врахування ризиків, ефективне планування та постійний контроль дозволяють підприємству досягати довгострокових цілей та зміцнювати фінансову стійкість.

Список використаних джерел:

1. Гук, О. В. Мохонько Г. А., Шендерівська Л. П., Інвестиційний менеджмент підприємств в контексті агресивної стратегії на ринку. Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки: матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 14 листопада 2024 року. Полтавський державний аграрний університет (ПДАУ). Полтава, 2024. С. 32-33 Галько Л. Р. ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО. Інвестиційна діяльність підприємства: стратегія і тактика управління. 2021. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/69a3932b-bd1c-48be-89ef-38a3d96c7240/content> (дата звернення 27.10.2025).

2. Гуторов О.І. Інвестиційна стратегія підприємства: принципи, методи та етапи розробки. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”. 2021. № 2., Т. 2. С. 212-226.

3. Хаджирадева С., Безверхнюк Т., Доценко Т., Назаренко О., Базика С. Вплив воєнного стану на державні інвестиції в інновації. URL: <https://economics-msu.com.ua/uk/journals/tom-12-1-2025/vpliv-voyennogo-stanu-na-derzhavni-investitsiyi-v-innovatsiyi> (дата звернення 27.10.2025).

Коровкін І. О.

Здобувач освіти II курсу

Науковий керівник: викладач **Болтовська К. Г.**

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

ПОВЕДЕНЧІ ФІНАНСИ: ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА ПРИЙНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ

У сучасному фінансовому світі, де рішення приймаються в умовах постійної невизначеності, значного інформаційного навантаження та швидких змін ринку, емоційний чинник стає одним із ключових детермінант поведінки інвесторів. Традиційні економічні теорії ґрунтуються на припущенні про раціональність суб'єктів господарювання, які прагнуть максимізувати вигоду та мінімізувати ризики. Проте реальна практика фінансової діяльності свідчить, що інвестори часто ухвалюють рішення, які суперечать логіці раціонального вибору. Це пояснюється впливом психологічних і емоційних факторів, які формують специфічну поведінкову модель інвестиційної діяльності.

Саме на цій основі виникла та активно розвивається концепція поведених фінансів (behavioral finance) – міждисциплінарного напрямку, що поєднує економічну теорію, психологію та соціологію для пояснення реальної поведінки інвесторів [1, с. 630]. Цей підхід дає змогу зрозуміти, чому ринки іноді поведуться «нераціонально», як виникають фінансові бульбашки, паніка та масові спекуляції.

Одним із центральних положень поведених фінансів є визнання існування когнітивних упереджень – систематичних помилок у мисленні, що впливають на прийняття рішень. Вони зумовлюють відхилення інвестиційної поведінки від раціональної моделі.

Серед найпоширеніших упереджень можна виділити такі:

- Ефект надмірної впевненості (overconfidence bias) – інвестори переоцінюють власні знання та можливості, що часто призводить до завищеної оцінки прибутковості активів і недооцінки ризиків.

- Ефект втрати (loss aversion) – страх втрати капіталу сильніше впливає на поведінку, ніж бажання отримати прибуток, тому інвестори уникають ризикованих, але потенційно вигідних можливостей.

- Ефект натовпу (herd behavior) – схильність повторювати дії більшості учасників ринку, що спричиняє колективну паніку або ейфорію.

- Ефект якоря (anchoring) – орієнтація на певний показник (наприклад, попередню ціну активу), який стає відправною точкою для подальших рішень, навіть якщо він не має об'єктивного економічного значення.

Психологічна природа цих ефектів пов'язана з особливостями людського мислення. Більшість людей намагаються уникнути невизначеності, що в умовах високої волатильності фінансових ринків призводить до емоційних реакцій – страху, збудження, азарту, розчарування.

Емоції формують колективну поведінку учасників ринку, яка відображається у коливаннях цін та динаміці попиту й пропозиції. У періоди економічного зростання переважає ейфорія, що спонукає до надмірного інвестування, формуючи фінансові «бульбашки». Навпаки, у часи криз переважає страх, який стимулює масовий продаж активів і зниження ліквідності ринку.

Історичні приклади, такі як криза доткомів (2000 р.), фінансова криза 2008 року чи різкі обвали криптовалютного ринку, демонструють, що емоційні чинники мають вирішальний вплив на масштаб і швидкість фінансових потрясінь [2]. Психологічні реакції інвесторів, зокрема паніка та надмірна самовпевненість, часто стають каталізатором нестабільності.

Дослідження показують, що навіть професійні інвестори не завжди здатні залишатися повністю раціональними. Емоційна напруга, тиск часу та інформаційна перенасиченість посилюють імовірність імпульсивних рішень. Саме тому останніми роками дедалі більшої популярності набувають алгоритмічні та автоматизовані системи управління портфелем (robo-advisors), які дають змогу мінімізувати вплив людського фактора на процес ухвалення фінансових рішень [3].

Для підвищення ефективності інвестиційного процесу важливо розробляти методи зниження емоційного впливу. Основними напрямками можна вважати:

1. Підвищення фінансової грамотності. Знання закономірностей ринку та принципів управління ризиками сприяє більш усвідомленому підходу до інвестування.

2. Формування чіткої стратегії. Наявність визначених цілей, часових горизонтів і меж ризику допомагає уникати імпульсивних рішень.

3. Використання технологічних рішень. Програмні інструменти аналізу, алгоритмічні моделі та системи автоматичного балансування портфеля зменшують суб'єктивний вплив емоцій.

4. Розвиток психологічної стійкості. Практики самоконтролю, рефлексії та стрес-менеджменту допомагають інвесторам зберігати раціональність навіть у кризових умовах.

Таким чином, усвідомлення власних емоцій і контроль за ними є не менш важливими складовими успішного інвестування, ніж аналітичні навички чи доступ до фінансових ресурсів.

Поведенчі фінанси доводять, що інвестиційна поведінка людини є складним поєднанням раціонального аналізу та емоційних імпульсів. Емоції —

страх, жадібність, ейфорія, невпевненість — не лише впливають на індивідуальні рішення, а й формують загальні тенденції фінансових ринків.

Розуміння психологічних механізмів поведінки інвесторів відкриває можливості для створення ефективніших стратегій управління капіталом і прогнозування ринкових коливань. Майбутнє фінансів полягає у синтезі раціональних економічних підходів із психологічними знаннями та цифровими технологіями. Саме це поєднання забезпечить формування культури емоційно зрілого інвестування, яке ґрунтується на усвідомленості, аналітичному мисленні та відповідальному ставленні до ризику.

Список використаних джерел:

1. Сидор І.П. Поведінкові фінанси у фокусі надбань фінансової науки. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансові інструменти сталого розвитку економіки». 10 квітня 2025 року. С.629-635

2. Лазня А. Фінансова криза: причини виникнення та вплив на світову економіку. Світ фінансів. 2012. № 2. С. 54–62. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/517c1df3-9c26-4e65-ad07-49fb1d2b0e1c/content> (дата звернення 08.11.2025).

3. Гуцуляк А.І. Інноваційні технології в управлінні фінансовими інструментами. Західноукраїнський національний університет Міністерства освіти і науки України, Тернопіль, 2025. URL: https://www.wunu.edu.ua/svr/disertacia/Hutsuliak/Dis_Hutsuliak.pdf (дата звернення 08.11.2025).

Ніколаєнко С., Шиманська А.

Здобувачки освіти 3 курсу

Науковий керівник: викладач-методист **Єна Л. М.**

Одеський фаховий коледж економіки,
права та готельно-ресторанного бізнесу

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

У сучасних умовах значної конкуренції в готельному бізнесі, підвищення фінансових результатів стає одним із ключових завдань менеджменту підприємства готельного господарства. Рентабельність готелю залежить від багатьох чинників: рівня заповнюваності номерного фонду, середньої ціни за номер, доходів від супутніх послуг, ефективного контролю витрат, якості обслуговування та інвестиційної привабливості. В умовах швидких змін у туристичному попиті, росту витрат (на оплату праці, комунальні послуги, матеріали облаштування номерного фонду) та збільшення вимог клієнтів, готель має використовувати системний підхід до покращення фінансових результатів.

Основні шляхи підвищення фінансових результатів зосереджені на таких напрямках:

1. Збільшення доходів підприємств готельного господарства за рахунок оптимізації ціни проживання, харчування, додаткових послуг; підвищення заповнюваності номерного фонду; розвитку асортименту супутніх послуг і покращення сервісу.

Використання гнучкої системи цін дозволяє утримати постійних клієнтів і залучити нових. Система управління підприємством зосереджується на впровадженні сучасних моделей управління доходами, їх оптимізації, глибоким аналізом сезонності попиту та конкурентного середовища.

Розвиток додаткових джерел прибутку (ресторани, бари, конференц-зали, SPA, туристичні послуги) створює мультифункціональність готелю. Наприклад, українські готелі у великих містах отримують до 40% доходів саме від супутніх послуг. Розробка акційних пропозицій, знижок для постійних клієнтів, пакування послуг підвищує середній чек [1].

2. Контроль і зниження витрат готелю, що відіграють не менш вирішальну роль у формуванні прибутку. Для підвищення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу потрібно оптимізувати використання ресурсів, автоматизувати процеси бронювання, ведення обліку, контролю енергоспоживання. Важливим є впровадження енергоефективних технологій — LED-освітлення, автоматичних систем кондиціонування, повторного використання води. Це дозволяє зменшити витрати до 15–20% на рік.

Також доцільно застосовувати внутрішній аудит діяльності готелю, що допомагає виявляти нераціональні витрати та підвищувати дисципліну персоналу. Кожен відділ має контролювати свій бюджет і звітувати за витрати.

3. Підвищення якості обслуговування та лояльності клієнтів. Клієнт — головна цінність готелю. Задоволений відвідувач повертається і рекомендує заклад іншим. Це сприяє збільшенню доходів без додаткових витрат на рекламу. Високий рівень сервісу забезпечується професійним навчанням персоналу, створенням позитивної атмосфери, увагою до деталей. Результати досліджень показують, що навіть незначне покращення сервісу підвищує прибуток на 10–15% завдяки повторним бронюванням [2].

Готелі повинні розвивати програми лояльності, пропонувати бонуси для постійних клієнтів, аналізувати відгуки в Інтернеті та реагувати на них оперативно. Використання CRM-систем дозволяє персоналізувати обслуговування й утримувати постійних гостей.

4. Інвестиції та стратегічне управління активами. Фінансові результати готелю залежать і від того, як підприємство розпоряджається своїми активами. Своєчасна модернізація номерного фонду, оновлення дизайну, розвиток нових напрямів (фітнес, SPA, гастрономічні тури) забезпечує конкурентоспроможність. Важливо обирати ефективну модель управління: оренду, франчайзинг або власне управління.

5. Інвестиції в персонал — ще один напрям. Професійна команда мотивованих працівників здатна підвищити прибутковість готелю, тому варто інвестувати в навчання, тренінги, розвиток навичок сервісу та продажів.

6. Використання цифрових технологій та маркетингу. Сучасні цифрові рішення відкривають нові можливості для збільшення прибутку. Онлайн-платформи бронювання, системи управління доходами (Revenue Management Systems), сайти з прямими бронюваннями допомагають залучати клієнтів без комісій посередників. Активність у соціальних мережах та позитивний імідж бренду підвищують рівень довіри й кількість бронювань [3].

Також маркетинг відіграє ключову роль. Впровадження програм просування, участь у виставках, партнерство з туристичними агентствами дає змогу стабільно підтримувати потік клієнтів. Аналіз ринку і гнучка стратегія дозволяють адаптуватися до змін у поведінці споживачів.

Підвищення фінансових результатів підприємств готельного господарства — це багатогранний процес, який вимагає комплексного підходу. Для успіху необхідно одночасно збільшувати доходи, зменшувати витрати, покращувати якість обслуговування, розвивати персонал, впроваджувати інновації та цифрові технології. Саме поєднання цих напрямів забезпечує сталий розвиток і конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел:

1. Arsenyev Yu., Potemkin L., Filipova S., Bratus H., Nikola S. “Internal Audit of Activity Results at Enterprises of Hotel and Restaurant Business”. Academy of Accounting and Financial Studies Journal. URL: <https://www.abacademies.org/articles/internal-audit-of-activity-results-at-enterprises-of-hotel-and-restaurant-business-8356.html> (дата звернення 03.11.2025).

2. Milojević S., Špiler M., Milojičić M., Travica J. “Analysis of financial performance of hotel companies using ratio analysis”. Knowledge – International Journal. URL: <https://ojs.ikm.mk/index.php/kij/article/view/4636> (дата звернення 03.11.2025).

3. “Case Study: Financial Analysis of a Modern Upper Upscale Hotel”. MMCG Invest. URL: <https://www.mmcginvest.com/post/case-study-financial-analysis-of-a-modern-upper-upscale-hotel> (дата звернення 03.11.2025).

Псядло А.В., Єгурнова Д.А.

Здобувачі освіти II курсу

Науковий керівник: к.е.н., доцент,

викладач-методист **Гура О.Л.**

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Податки – це фінансові відносини між державою і платниками податків з метою створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів, необхідного для виконання державою її функцій. Також податки є найважливішою і найдавнішою формою фінансових відносин між державою і членами суспільства. Вважається, що вони виникли разом із утворенням

держави. Бо держава не могла забезпечити ефективне виконання своїх функцій без відповідної системи надходжень. Отже, виникла потреба у створенні основного джерела наповнення казни або бюджету держави. Цим основним інструментом і в далекому минулому, і на даний час вважаються податкові платежі. Українська податкова система поділяється на два рівні податків: загальнодержавні податки (7 видів), місцеві податки та збори (4 види) [1]. А тут ми більш детально розглянемо саме "місцеві податки та збори".

Ще у давньоруській добі IX–XIII ст. існували місцеві повинності — це були збори з населення на утримання князя, дружини, охорону міста та інше, тобто прототипи місцевих податків.

Далі, за часів козаччини громади мали власне самоврядування, які запроваджували збори на благо міста — ремонт укріплень, ярмаркові витрати, утримання шкіл чи лікарень.

Потім, у XIX – початку XX ст., у Російській імперії, до якої входила більшість українських земель, місцеве самоврядування мало право встановлювати місцеві збори. Вони фінансували школи, дороги, лікарні...

У СРСР система була вкрай централізована. Усі головні податки йшли до державного бюджету, а місцеві ради могли вводити невеликі збори — наприклад, за користування ринками, стоянками, або "податок на транспортні засоби". Це робилося для того, щоб не дати місцевій владі фінансової незалежності.

У 90-ті, після проголошення незалежності, Україна взяла курс на децентралізацію фінансів:

- 1991 р. – ухвалено перший Закон «Про систему оподаткування», який поділив податки на загальнодержавні та місцеві.

- Місцеві податки стали інструментом розвитку територій, утримання шкіл, лікарень, доріг тощо [2].

Прийняття «Податкового кодексу України» (2010 р.) чітко визначило: перелік місцевих податків і зборів, порядок їх встановлення місцевими радами та межі ставок. З того часу діє поділ на: місцеві податки та місцеві збори [3].

Збори — це платіж, який стягується в основному до державних цільових фондів та місцевих бюджетів (пенсійний збір, ринковий збір).

Види місцевих податків та зборів:

1. Податок на майно. Він складається з податку на нерухоме майно, транспортного податку та плати за землю. Для фізичних осіб податок на нерухоме майно встановлюється у розмірі не більше 1,5% від розміру мінімальної заробітної плати за кожен квадратний метр площі. У випадку нежитлової нерухомості (якщо місцевою радою передбачено оподаткування), ставка не може перевищувати 2,7% від мінімальної зарплати за квадратний метр[3].

2. Єдиний податок — це спрощена система оподаткування, що дає змогу замінити оплату окремих податків та зборів завдяки введенню спрощеного обліку та звітності. Підприємці мають можливість самостійно визначитися з тим, за якою системою сплачувати податки на доходи, здійснювати реєстрацію. Нарахування ЄП для платників різних груп відбувається за різними ставками.

Згідно ПКУ у 2025 році сума єдиного податку складає не більше 1600,00 грн щомісяця (не більше 20% розміру мінімальної заробітної плати). Рішенням місцевої влади може бути встановлена менша ставка єдиного податку [3].

3. Туристичний збір. Платниками виступають туристи, які сплачують збір авансом перед їх тимчасовим розміщенням у місцях проживання податковим агентам, які стягують збір, за ставками, встановленими відповідними громадами. Ставку туристичного збору встановлюють рішенням органу місцевого самоврядування за кожну добу тимчасового розміщення у місцях проживання у розмірі: до 0,5% мінімальної зарплата — для внутрішнього туризму (до 40 грн у 2025 році); до 5% мінімальної зарплати — для в'їзного туризму (до 400 грн у 2025 році) [4].

4. Збір за місця для паркування транспортних засобів. Ставка розраховується в гривнях за квадратний метр площі паркування і залежить від ставки, встановленої на 1 січня звітного року. У 2025 році ця ставка становить 0,075% від мінімальної зарплати, тобто 6,00 грн за 1 кв. м. Ставку збору та порядок його сплати встановлює відповідна сільська, селищна або міська рада.

Податковими органами Департаменту фінансів Одеської міської ради проводиться нарахування фізичним особам сум майнових податків та надсилаються (вручаються) податкові повідомлення-рішення про сплату податків за місцем реєстрації платника. Громадяни мають сплатити майнові податки (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок та плата за землю) протягом 60 днів з дня надсилання податкового повідомлення-рішення, тобто до 1 вересня щорічно, згідно статей податкового кодексу України.

Отже, ми дослідили, що таке “місцеві податки та збори”, їх історію, види, та ставки. А також зрозуміли їх важливість для бюджету громади і для держави в цілому. До того ж, під час війни роль місцевих податків стала ще помітнішою — вони допомагають громадам виживати, утримувати критичну інфраструктуру, підтримувати ЗСУ та переселенців.

Список використаних джерел:

1. Іванов Ю. Б., Тищенко В. Ф., Найденко О. Є. та ін. Податкова система: навчальний посібник. Харків:ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 408 с. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/24503/1/2018-%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%20%D0%AE.%D0%91.%2C%20%D0%A2%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%D0%A4.%2C%20%D0%9D%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%84.%20%D1%82%D0%B0%20%D1%96%D0%BD%D1%88%D1%96.pdf> (дата звернення 09.11.2025).
2. Бершадська сільська рада. Історія місцевого самоврядування за різних часів. 2021. URL: <https://radabershad.gov.ua/residents/self-organization/1709-istoriya-miscevogo-samovryaduvannya-za-riznyh-chasiv.html> (дата звернення 09.11.2025).

3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 09.11.2025).

4. Туристичний збір: розмір, строки та порядок сплати. 2025. URL: <https://7eminar.ua/news/7055-turisticnii-zbir-rozmir-stroki-ta-poryadok-splati> (дата звернення 09.11.2025).

Шевчук В. Є.

Здобувачки освіти 3 курсу

Науковий керівник: кандидат політичних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Малишенко Л. О.

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Повномасштабна військова агресія перетворила економічне середовище України на полігон для випробування управлінських стратегій. Традиційні підходи до антикризового менеджменту виявилися недостатніми, поступившись місцем стратегії організаційної опірності та відновлення. Ця зміна парадигми детермінована необхідністю виживання бізнесу в умовах постійного ризику та імперативом інтеграції до Європейського економічного простору, який вимагає високих стандартів корпоративного управління і гарантій безперервності діяльності.

Криза докорінно змінила акценти стратегічного планування, витіснивши довгострокове прогнозування на користь адаптивного управління. Управлінський склад був змушений оперувати в режимі тотальної невизначеності. Зокрема, управління ланцюгами постачання перейшло від оптимізаційної моделі «точно вчасно» до стратегії «на всяк випадок». Це спричинило інвестиції у надлишкові запаси та, що критично, у диверсифікацію постачальників та логістичних шляхів. Хоча це рішення підвищило операційні витрати, воно стало єдиною гарантією безперервності виробничих процесів.

Водночас, дослідження 2023 року засвідчують, що ефективне антикризове лідерство стало вирішальним чинником у збереженні організаційної цілісності [1].

Вимога часу змусила управлінський склад впроваджувати гнучкі стратегії утримання ключових фахівців, зокрема через посилення дистанційного управління персоналом та включення програм психологічної підтримки. Це, до слова, корелюється із соціальним аспектом європейських стандартів корпоративної відповідальності.

Організаційна опірність нерозривно пов'язана з фінансовим здоров'ям, яке, за моніторингом Національного банку України, утримується на прийнятному рівні завдяки комплексу державних та внутрішніх заходів [2].

Управління фінансами змістило акцент на забезпечення абсолютної ліквідності та ефективне регулювання грошових потоків. Стратегії фінансового виживання включали не лише максимальне скорочення операційних витрат, але й активне залучення програм державної підтримки малого та середнього підприємництва, на кшталт грантових ініціатив у рамках політики «Зроблено в Україні» [3].

Справжня стійкість, втім, вимагає не просто реакції, а формалізації протоколів, що європейські партнери визначають як обов'язкову умову. Впровадження Плану безперервності бізнесу (BCP) є сьогодні невід'ємним інструментом, що включає системну оцінку ризиків (енергетичні шоки, кіберзагрози) та чітке визначення цільових показників часу відновлення для критичних функцій. Таке превентивне управління ризиками відповідає найкращим європейським практикам і є необхідною складовою безпеки підприємницької діяльності [4].

Насамкінець, процес євроінтеграції вимагає від українських підприємств не лише виживання, а й гармонізації управлінських процедур. Європейський Союз через такі документи, як Директива про стійкість критичних об'єктів, встановлює жорсткі вимоги до оцінки ризиків та заходів опірності для підприємств у критичних секторах [1].

Це створює прямий управлінський виклик: українським компаніям необхідно перевести свій набутий досвід у чіткі, стандартизовані протоколи корпоративного врядування. Крім того, інтеграція вимагає приведення стандартів управління людським ресурсом та соціального діалогу у відповідність до норм ЄС та Міжнародної організації праці [5].

Таким чином, стратегія операційної стійкості повинна інтегрувати аспекти управління якістю, прозорості ризиків та соціальної відповідальності для забезпечення успішного виходу на Єдиний ринок.

Отже, антикризовий менеджмент в Україні здійснив якісний стрибок, трансформувавшись у стратегію організаційної опірності. Ця трансформація базується на адаптивності управлінських рішень та збереженні людського капіталу. Для конвертації цього досвіду у стійку конкурентну перевагу на шляху до ЄС, управлінська діяльність має бути сфокусована на формалізації цих практик через впровадження стандартизованих BCP та імплементацію європейських вимог до корпоративного врядування.

Список використаних джерел:

1. Джур О. Є. та ін. Антикризовий менеджмент і лідерство на високотехнологічних підприємствах. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 56.
2. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 22.10.2025).
3. Міністерство економіки України. Уряд схвалив Стратегію розвитку малого та середнього бізнесу до 2027 року та операційний план заходів на 2024–2027 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-stratehiu-rozvytku>

maloho-ta-serednoho-biznesu-do-2027-roku-ta-operatsiinyi-plan-zakhodiv-na-2024-2027-roky (дата звернення: 22.10.2025).

4. Директива про стійкість критичних об'єктів (CER) — Updates, Compliance, Training. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/counter-terrorism-and-radicalisation/protection/critical-infrastructure-resilience-eu-level_en (дата звернення: 24.10.2025).

5. EU and ILO launch new initiative to support Ukraine's labour market transformation (2025). URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-and-ilo-launch-new-initiative-support-ukraine%E2%80%99s-labour-market-transformation_en (дата звернення: 22.10.2025).

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСАХ

Шевчук В. Є.

Здобувачка освіти 3 курсу
Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії, доктор
філософії (PhD), викладач

Банташ А.М.

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ: РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТАНДАРТИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТООБІГУ ТА ФОРМУВАННІ ЕЛЕКТРОННОЇ ЗВІТНОСТІ

Сучасний розвиток комерційних банків в Україні відбувається в умовах прискореної цифрової економіки, де інформаційні технології (ІТ) є не допоміжним інструментом, а стратегічною основою бухгалтерського обліку та управління фінансовими ризиками. Обсяг електронного фінансового документообігу в банківському секторі України у 2024 році показав зростання понад 40%. Цифрова трансформація в банківському секторі є глобальним трендом, що, за оцінками Міжнародного валютного фонду (МВФ), кардинально змінює фінансове посередництво, вимагаючи від облікових служб абсолютно нового рівня готовності та технічного оснащення [1].

Цифрова трансформація – це комплексний перехід від традиційних паперових методів до повністю інтегрованого обліково-аналітичного середовища. Основна проблема полягає не лише в швидкості обробки транзакцій, а й цілісності, конфіденційності та юридичної значущості електронних первинних документів відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік...». Це значною мірою сприятиме мінімізації операційних ризиків та забезпеченню стабільності фінансової системи [3].

Електронний документообіг (ЕДО) є основоположним для цифрового обліку. Велика ІТ-інфраструктура включає створення, обробку та архівування первинних документів через складні банківські інформаційні системи (СКБІС), CRM-системи та сховища даних. Стандартизація досягається через уніфікацію форматів та використання технологій електронного підпису.

Закон України «Про бухгалтерський облік...» закріплює юридичну силу електронного документа, але його практична реалізація вимагає високих стандартів внутрішнього контролю [3].

У цьому контексті, ІТ-рішення виконують низку функцій:

- **автоматична валідація** - перевірка відповідності первинного документа внутрішнім та регуляторним стандартам НБУ;

- **контроль доступу:** розмежування прав доступу до облікової інформації згідно з посадовими обов'язками;

- **забезпечення цілісності:** використання кваліфікованого електронного підпису (КЕП) та блокчейн-технологій для захисту даних від несанкціонованих змін .

Таким чином, ІТ трансформує документообіг із рутинної реєстрації надійним механізмом внутрішньої стандартизації та контролю [3].

Сучасна цифрова трансформація спрямована на інтелектуальні технології. Штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання є важливими факторами у:

- **Виявленні шахрайства-** алгоритми машинного навчання аналізують мільйони транзакцій у реальному часі, підвищуючи достовірність облікових даних [1].

- **Ризик-менеджмент-** моделі машинного навчання використовуються для точнішої оцінки кредитного ризику та ризику ліквідності, що впливає на формування резервів за вимогами МСФЗ 9 [5].

- **Операційні ризики ШІ** - за висновками МВФ, активне використання ШІ породжує нові операційні ризики через зростаючу залежність фінансового сектору від обмеженої кількості сторонніх постачальників послуг ШІ, що може спричинити системні збої [1].

Хмарні технології забезпечують необхідну масштабованість та високу відмовостійкість [1].

Проте перехід на хмару породжує виклики кібербезпеки та суверенітету даних, що вимагає узгодження з вимогами Постанови НБУ № 75 «Положення про організацію бухгалтерського обліку в банках України» [4].

Кульмінацією цифрової трансформації є формування електронної звітності у стандартизованому форматі XBRL (eXtensible Business Reporting Language) [4].

Дані у форматі XBRL є машинозчитуваними, що відкриває широкі можливості для зовнішнього та внутрішнього бенчмаркінгу [1].

Сучасна цінність цифрових даних полягає у швидкості та точності, з якою вони можуть бути перетворені на управлінську інформацію для прийняття стратегічних рішень [3].

Отже, перехід на цифрові рейки для бухгалтерського обліку комерційних банків України — це не просто вимога часу, а стратегічний імператив. Цей процес не лише гарантує стандартизацію документообігу (завдяки КБІС та ЕДО), але й принципово покращує якість звітності завдяки прозорості XBRL та глибині аналізу, яку дає інтеграція елементів Штучного Інтелекту (ШІ).

Список використаних джерел:

1. International Monetary Fund (IMF). Global Financial Stability Report, October 2024: Steadying the Course: Uncertainty, Artificial Intelligence, and Financial Stability. Analytical Report. 2024.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 17.10.2025).

3. Шелудько С. А. Цифровізація банківської діяльності в Україні як виклик і рушій у забезпеченні фінансової безпеки. Ірпінь. Серія: економіка та управління. 2025. №18.

4. Положення про організацію бухгалтерського обліку та контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України: Постанова Правління НБУ від 4 липня 2018р. № 75

5. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) 9 «Фінансові інструменти». URL: <https://www.google.com/search?q=https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1164-13> (дата звернення: 17.10.2025).

Пейко Н.
Здобувачка освіти III курсу
Наукові керівники: викладач вищої категорії **Новікова В.О.**
викладач вищої категорії **Баркар Л.І.**
Відокремлений структурний підрозділ «Ананьївський
аграрно-економічний фаховий коледж
Уманського національного університету»

ФІНТЕХ-ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ НОВОЇ АРХІТЕКТУРИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

У сучасних умовах глобалізації та цифровізації фінансових ринків фінансово-кредитні відносини зазнають суттєвих змін. Фінансові технології (фінтех) відіграють ключову роль у трансформації традиційних фінансових інститутів та створенні нових моделей взаємодії між учасниками ринку. Ці технології сприяють підвищенню ефективності, доступності та безпеки фінансових послуг.

Фінтех-технології (від англ. FinTech — Financial Technology) — це сукупність інноваційних технологій та цифрових рішень, які використовуються для покращення, автоматизації та оптимізації фінансових послуг [1].

Простіше кажучи, фінтех — це поєднання фінансів і технологій, що змінює спосіб, яким банки, страхові компанії, інвестиційні платформи та інші фінансові установи взаємодіють із клієнтами та обробляють фінансові операції.

Фінтех охоплює широкий спектр інноваційних технологій, що використовуються у фінансовій сфері. До основних категорій фінтеху належать:

- Платежі та перекази: мобільні платіжні системи, електронні гаманці, криптовалюти (Google Pay, Apple Pay, PayPal, Monobank) [2].
- Кредитування: альтернативне кредитування, peer-to-peer платформи.
- Інвестиції: робо-консультанти, краудфандинг.
- Страхування: іншуртех-платформи.
- Блокчейн та дистрибутивні реєстри: для забезпечення прозорості та безпеки транзакцій.

Фінтех-технології змінюють традиційні моделі фінансово-кредитних відносин:

- Доступність фінансових послуг: завдяки цифровим платформам зростає доступ до фінансових послуг для широких верств населення.
- Персоналізація послуг: використання великих даних та штучного інтелекту дозволяє створювати індивідуальні фінансові продукти.
- Зниження витрат: автоматизація процесів знижує операційні витрати фінансових установ.
- Підвищення конкуренції: нові гравці на ринку стимулюють традиційні фінансові установи до інновацій [3].

Незважаючи на переваги, впровадження фінтеху супроводжується певними викликами:

- Регулювання та безпека: необхідність розробки нових нормативно-правових актів для регулювання фінтех-діяльності.
- Кіберзагрози: ризики, пов'язані з кібербезпекою та захистом персональних даних.
- Фінансова інклюдія: необхідність забезпечення доступу до фінансових послуг для всіх верств населення.

В Україні спостерігається активний розвиток фінтех-екосистеми:

- Зростання інвестицій: залучення інвестицій у фінтех-сектор сприяє розвитку нових технологій та послуг.
- Підтримка держави: розробка та впровадження державних ініціатив для підтримки фінтех-стартапів.
- Освіта та підготовка кадрів: створення програм навчання та підвищення кваліфікації у сфері фінансових технологій.

Фінтех-технології значно впливають на формування нової архітектури фінансово-кредитних відносин, сприяючи їх цифровізації, доступності та ефективності. Для забезпечення сталого розвитку фінтех-сектору необхідно враховувати виклики та ризики, розробляти відповідне регулювання та сприяти інноваційному розвитку фінансової інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Демчишак Н., Гудима Р. Розвиток фінтеху в Україні та світі на основі використання технологій блокчейн та штучного інтелекту. Ефективна економіка. 2021. № 6. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2021/4.pdf (дата звернення 03.11.2025).
2. Котоній Н. Ю. Фінансова грамотність і цифрові технології: аспекти взаємовпливу. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/2e4affd0-55bb-49da-a48f-eef9480f0f8a/content> (дата звернення 03.11.2025).
3. Замковий О. І. та Котенко Т. М. Fintech трансформації та їх вплив на сталість розвитку фінансових ринків та інститутів в Україні в екосистемі корпоративної культури. Економіка та суспільство. 2022. №38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1276/1230/> (дата звернення 03.11.2025).

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР СТАНУ
ФІНАНСІВ ТА ОПОДАТКУВАННЯ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ**

V ОБЛАСНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА СТУДЕНТСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

13 листопада 2025

АДРЕСА ОРГКОМІТЕТУ: Україна, 65065, м. Одеса
вул. Інглєзі, 6.
<http://www.ofek-knteu.od.ua>

тел.: (048) 793-20-21
E-mail: elena-rotar@ukr.net